

CRNA GORA
AGENCIJA ZA NADZOR OSIGURANJA CRNA GORA
SKUPŠTINA CRNE GORE

Broj: 03-811/1-14
Podgorica, 27. 06. 2014. godine

PRIMLJENO:	27. VI 20 14	GOD.
KLASIFIKACIONI BROJ:	00-PR/14-25	
VEZA:		
EPA:	502 XXV	
SKRAĆENICA:	PRILOG:	

SKUPŠTINA CRNE GORE

PODGORICA

U skladu sa članom 193 Zakona o osiguranju („Sl.list CG” br. 78/06, 19/07, 53/09, 73/10, 40/11, 45/12 i 06/13) i sa članom 30 Statuta Agencije za nadzor osiguranja („Sl.list CG” br. 30/13), u prilogu akta Vam dostavljamo Izveštaj o stanju na tržištu osiguranja u Crnoj Gori za 2013. godinu, usvojenog na 139. sjednici Savjeta Agencije za nadzor osiguranja održanoj 26. 06. 2014. godine.

Obavještavamo Vas da će predstavnici Agencije, koji će učestvovati u skupštinskoj proceduri povodom razmatranja priloženog izvještaja biti predsjednik Savjeta Agencije, gospodin Branko Vujović i direktor Agencije, gospođa Biljana Pantović.

S poštovanjem,

PREDSJEDNIK SAVJETA
Branko Vujović

**AGENCIJA ZA
NADZOR OSIGURANJA**
CRNA GORA

**IZVJEŠTAJ O STANJU NA TRŽIŠTU OSIGURANJA
U CRNOJ GORI
za 2013. godinu**

Jun, 2014. godine

SADRŽAJ:

INDEX TABELA I GRAFIKA	3
I UVOD	5
1.1 Makroekonomski pokazatelji	6
II UČESNICI NA TRŽIŠTU OSIGURANJA	7
2.1 Društva za osiguranje	7
2.2 Zastupnici, posrednici u osiguranju i agencije za pružanje drugih usluga u osiguranju	8
2.3 Zaposleni u sektoru osiguranja	10
III POKAZATELJI TRŽIŠTA OSIGURANJA	11
3.1. Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u	11
3.2 Gustina osiguranja	12
3.3 Koncentracija tržišta osiguranja u Crnoj Gori	12
3.4 Struktura bruto fakturisane premije osiguranja: životna i neživotna osiguranja	16
3.5 Bruto fakturisana premija osiguranja po vrstama osiguranja	18
3.6 Životna osiguranja	20
3.7 Obavezna osiguranja u saobraćaju	21
IV STRUKTURA AKTIVE	23
V STRUKTURA PASIVE	25
5.1 Tehničke rezerve	27
VI DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA TEHNIČKIH REZERV I 1/3 KAPITALA	29
6.1 Deponovanje i ulaganje sredstava neto tehničkih rezervi	29
6.2 Deponovanje i ulaganje 1/3 sredstava kapitala	31
VII FINANSIJSKI REZULTAT POSLOVANJA	32
8.1 Adekvatnost kapitala i Solventnost	33
8.2 Reosiguranje	34
8.3 Profitabilnost	35
8.4 Likvidnost	36
8.5 Pokazatelj šteta	36
IX UDRUŽENJE - NACIONALNI BIRO OSIGURAVAČA CRNE GORE	40
XII DRUŠTVA ZA OSIGURANJE U CRNOJ GORI	42

INDEX TABELA I GRAFIKA**Tabele**

Tabela 1. Pregled makroekonomskih pokazatelja 2005.-2013. godina	6
Tabela 2. Pregled društava za osiguranje koja su poslovala u Crnoj Gori tokom 2013. godine	7
Tabela 3. Pregled društava koja obavljaju poslove zastupanja u osiguranju u Crnoj Gori.....	8
Tabela 4. Pregled društava koja obavljaju poslove posredovanja u osiguranju u Crnoj Gori	9
Tabela 5. Pregled društava koja obavljaju poslove pružanja drugih usluga u osiguranju u Crnoj Gori.....	9
Tabela 6. Ukupan broj zaposlenih u sektoru osiguranja u periodu 2008-2013. godine.....	10
Tabela 7. Herfindahl-Hirschman indeks od 2010. - 2013. godine.....	13
Tabela 8. Struktura premije osiguranja u 2012. i 2013. godini	16
Tabela 9. Struktura portfelja osiguranja po vrstama osiguranja u 2012. i 2013. godini	19
Tabela 10. Prikaz broja osiguranih lica u 2012. i 2013. godini	20
Tabela 11. Bruto premija životnih osiguranje po vrstama osiguranja u 2012. i 2013. godini	20
Tabela 12. Premija obaveznog osiguranja u saobraćaju po vrstama u 2013. godini	21
Tabela 13. Učešće bruto fakturisane premije autoodgovornosti (AO) za 2013. godinu po društvima za	22
Tabela 14. Struktura aktive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12. 2013. godine	23
Tabela 15. Učešće društava za osiguranje u ukupnoj aktivni sektora osiguranja na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12.2013. godine (%)	24
Tabela 16. Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12. 2013. godine.....	25
Tabela 17. Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012 i na dan 31. 12. 2013. godine.	28
Tabela 18. Bruto i neto tehničke rezerve po grupama osiguranja na dan 31. 12. 2013. godine (€)	29
Tabela 19. Solventnost društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12. 2013. godine.....	33
Tabela 20. Solventnost po grupama osiguranja na dan 31. 12. 2013. godine	34
Tabela 21. Udio reosiguravača u bruto premiji, riješenim štetama i bruto tehničkim rezervama na dan 31. 12. 2013. godine	34
Tabela 22. Neto mjerodavni tehnički rezultat po vrstama osiguranja na dan 31. 12. 2013. godine	35
Tabela 23. Pokazatelji rentabilnosti na dan 31. 12. 2013. godine.....	36

Tabela 24. Ažurnost u rješavanju šteta po vrstama osiguranja na nivou tržišta na dan 31. 12. 2013. godine	37
Tabela 25. Bruto kvota šteta društava za neživotno osiguranje na dan 31. 12. 2013. godine	38
Tabela 26. Neto kvota šteta društava za neživotno osiguranje na dan 31. 12. 2013. godine	38
Tabela 27. Učešće troškova sprovođenja osiguranja i ostalih operativnih troškova koji prozilaze iz poslova osiguranja u mjerodavnoj premiji na dan 31. 12. 2013. godine	39
Tabela 28. Kombinovana kvota na dan 31. 12. 2013. godine	39

Grafikoni

Grafik 1. Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u za period od 2008. – 2013. godine	11
Grafik 2. Bruto fakturisana premija po glavi stanovnika za period od 2008 -2013. godine (€).....	12
Grafik 3. Tržišno učešće društava za osiguranje u 2013. godini (%).....	14
Grafik 4. Učešće društava u bruto fakturisanom premiji životnog osiguranja u 2013. godini (%)	15
Grafik 5. Učešće društava u bruto fakturisanom premiji neživotnog osiguranja u 2013. godini (%)	15
Grafik 6. Kretanje bruto premije: život VS neživot za period 2008 – 2013. godine	17
Grafik 7. Struktura bruto premije: život vs neživot za period od 2008.-2013. godine	17
Grafik 8. Struktura bruto premije osiguranja po vrstama osiguranja u 2012. i 2013. godini (%).....	18
Grafik 9. Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12. 2013. godine (%).....	26
Grafik 10. Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12. 2013. godine (%)	28
Grafik 11. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava neto tehničkih rezervi životnih osiguranja u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2013. godine (%).....	30
Grafik 12. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava neto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2013. godine (%).....	31
Grafik 13. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava neto tehničkih rezervi na nivou tržišta u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2013. godine (eura)	31
Grafik 14. Struktura ulaganja i deponovanja sredstava kapitala na nivou tržišta na dan 31. 12. 2013. godine (hilj.€)	32

I UVOD

Izveštaj o stanju na tržištu osiguranja u Crnoj Gori za 2013. godinu je izrađen na osnovu analize godišnjih izvještaja o poslovanju društava za osiguranje, sa mišljenjem ovlašćenog aktuara i izvještajem spoljnog revizora, kao i revidiranih godišnjih finansijskih iskaza i drugih podataka koje društva za osiguranje dostavljaju Agenciji za nadzor osiguranja.

Najznačajniji događaji i trendovi na tržištu osiguranja Crne Gore u 2013. su:

- Bruto premija osiguranja je zabilježila rast i u 2013. godini, uz istovremeni rast bruto premije životnog (14,79%) i bruto premije neživotnog osiguranja (7,75%);
- Rast pokazatelja tržišta osiguranja (učesće BFP u BDP-u, gustina osiguranja itd);
- I dalje je visok nivo koncentracije na tržištu mjeren HH Index-om sa tendencijom daljeg smanjenja;
- Nastavak ostvarivanja pozitivnog neto finansijskog rezultata poslovanja na nivou cjelokupnog tržišta osiguranja iz 2011. godine (sedam društava je u 2013. godini ostvarilo neto dobit u iznosu od 4,272 mil.eura);
- Uvedena je nova metodologija obračuna margine solventnosti;
- Unaprjeđenje regulatornog okvira za oblast osiguranja kroz izmjenu postojećih i donošenje novih podzakonskih propisa zasnovanih na Direktivama Evropske unije i međunarodnim standardima;
- Donešeno je 7 i izmijenjen 1 podzakonski akt koji proizilaze iz Zakona o osiguranju i Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju;
- Organizacija i održavanje VI regionalnog sastanka supervizora Centralne i Jugoistočne Evrope, na kojem su razmijenjena iskustva u dijelu sprječavanja pranja novca u oblasti osiguranja, diskutovalo se o ulozi eksternog revizora u oblasti osiguranja, kao i o zahtjevima Fit & Proper testiranja za menadžment osiguravajućih društava;
- Intenziviranje saradnje sa institucijama finansijskog sistema, kao i jačanje saradnje sa nadzornim organima u okruženju i međunarodnim organizacijama iz oblasti osiguranja;
- Učesće u procesu pregovora za pristup EU za pregovaračko poglavlje 9 – Finansijske usluge, za pregovaračko podglavlje 17 – Ekonomska i monetarna unija i za pregovaračko poglavlje 4 – Sloboda kretanja kapitala;
- Kontinuirana obuka zaposlenih u cilju pripreme za vršenje kontrole zasnovane na procjeni rizika, a što je jedan od osnovnih postulata Direktive EU Solventnost II.

1.1 MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI

Prema procjenama Ministarstva finansija Crne Gore, u 2013. godini BDP je iznosio 3,336 milijarde eura. Budžetski deficit je iznosio 121,7 mil.eura, odnosno 3,65% BDP-a. Stopa nezaposlenosti u Crnoj Gori u 2013. godini iznosila je 19,5%, a stopa inflacije 2,2%.

U narednoj tabeli je dat pregled makroekonomskih pokazatelja:

Tabela 1. Pregled makroekonomskih pokazatelja 2005.-2013. godina

Pokazatelji									
	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013. ¹
BDP (mil. €)	1.815	2.149	2.680	3.086	2.981	3.104	3.234	3.338	3.336
BDP per capita (€)	2.912	3.443	4.280	4.908	4.720	5.011	5.211	5.384	5.372
Stopa rasta BDP (%)	4,2	8,6	10,7	6,9	-5,7	2,5	3,2	-0,5	3,5
Inflacija (CPI)	2,5	2,8	4,2	7,1	3,4	0,5	2,8	4,1	2,2
Broj stanovnika	623.300	624.200	626.200	628.800	631.500	619.400	620.600	620.029	621.000
Broj nezaposlenih	48.845	38.876	31.469	28.378	30.169	32.106	30.552	31.232	171.474
Broj zaposlenih	144.340	150.800	156.408	166.221	174.152	161.742	163.082	166.531	32.190
Prosječna bruto plata (€)	327	377	497	609	643	715	722	727	726
Prosječna neto plata (€)	213	246	338	416	463	479	484	487	479
Budžetski suficit/deficit (mil.€)	-45,55	74,24	176,96	15,17	-130,33	-112,24	-127,37	-162,7	-121,7
Izvoz (mil. €)	790,41	1.061,00	1.189,95	1.218,19	957,50	1.077,39	1.299,33	1.385,83	402,80
Uvoz (mil. €)	1.108,53	1.699,82	2.323,94	2.900,46	1.950,14	1.958,94	2.140,13	2.165,58	1.732,90
Spoljnotrgovinski bilans (mil. €)	-318,12	-638,82	-1.133,99	-1.682,27	-992,64	-881,55	-840,80	-779,75	-1.330,10

Izvor: Ministarstvo finansija Crne Gore i Monstat

¹ Podaci za 2013. godinu su prikazani prema procjenama Ministarstva finansija

II UČESNICI NA TRŽIŠTU OSIGURANJA

2.1 DRUŠTVA ZA OSIGURANJE

Na crnogorskom tržištu osiguranja u toku 2013. godine poslove osiguranja je obavljalo jedanaest društava. Pet društava za osiguranje se bavilo samo poslovima neživotnih osiguranja, a šest društava samo poslovima životnih osiguranja.

Tabela 2. Pregled društava za osiguranje koja su poslovala u Crnoj Gori tokom 2013. godine

Društva koja obavljaju djelatnost neživotnog osiguranja
Lovćen osiguranje AD
Sava Montenegro AD
Delta Generali osiguranje AD
Uniqa neživotno osiguranje AD
Swiss osiguranje AD
Društva koja obavljaju djelatnost životnog osiguranja
Grawe osiguranje AD
Uniqa životno osiguranje AD
Lovćen životna osiguranja AD
Merkur osiguranje AD
Wiener Städtische životno osiguranje AD
Atlas Life AD

Akcijski kapital društava za osiguranje

Vrijednost ukupnog akcijskog kapitala društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. godine je iznosila 49,812 mil.eura, što predstavlja rast u odnosu na 2012. godinu za 8,31%². Vrijednost stranog kapitala je iznosila 37,932 mil.eura, sa ostvarenim učešćem od 76,15% u ukupnom akcijskom kapitalu, a vrijednost domaćeg 11,880 mil.eura, sa učešćem od 23,85%. U toku 2013. godine vrijednost akcijskog kapitala su povećala sljedeća društva:

- Uniqa neživotno osiguranje AD Podgorica u iznosu od 1.300.000,00€;
- Grawe osiguranje AD Podgorica u iznosu od 699.990,79€
- Wiener Städtische životno osiguranje AD Podgorica u iznosu od 500.000,00€;
- Atlas Life AD Podgorica u iznosu od 500.000,00€;

² Vrijednost ukupnog akcijskog kapitala društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. godine je iznosila 45,988 mil.eura;

- Uniqa životno osiguranje AD Podgorica u iznosu od 500.012,77€
- Merkur osiguranje AD Podgorica u iznosu od 200.000,00€
- Swiss osiguranje u iznosu od 499.362,90€.

Iako je izvršena ukupna dokapitalizacija na nivou ovih sedam društava iznosila 4,199 mil. €, istovremeno je društvo Swiss osiguranje smanjilo iznos akcijskog kapitala u iznosu od 375.889,00€ iz razloga pokrića gubitka iz prethodnog perioda.

2.2 ZASTUPNICI, POSREDNICI U OSIGURANJU I AGENCIJE ZA PRUŽANJE DRUGIH USLUGA U OSIGURANJU

U toku 2013. godine Agencija za nadzor osiguranja je, u skladu sa Zakonom o osiguranju, izdala:

- Dvije dozvole za rad društvu za zastupanje u osiguranju;
- 50 ovlašćenja fizičkim licima za obavljanje poslova zastupanja;
- 23 ovlašćenja fizičkim licima za obavljanje poslova posredovanja.

Na tržištu osiguranja Crne Gore poslove zastupanja u osiguranju na kraju 2013. godine je obavljalo 19 društava za zastupanje (dva društva su po osnovu dobrovoljne likvidacije prestala sa obavljanjem djelatnosti zastupanja u osiguranju) i 1 preduzetnik – zastupnik u osiguranju (jedan preduzetnik je prestao da obavlja djelatnost na 31. 12. 2013.), dok je poslove posredovanja u osiguranju obavljalo 6 društava za posredovanje u osiguranju.

Takođe, na dan 31. 12. 2013. godine 502 fizička lica u Crnoj Gori posjedovalo je ovlašćenje za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju, dok je 145 fizičkih lica posjedovalo ovlašćenje za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju.

Tabela 3. Pregled društava koja obavljaju poslove zastupanja u osiguranju u Crnoj Gori

Naziv društva	djelatnost
Safe Invest Plus DOO Podgorica	zastupanje
Safe Life DOO Podgorica	zastupanje
WVP DOO Budva	zastupanje
Orion - D.S. Invest DOO Pljevlja	zastupanje
PRIMS DOO Nikšić	zastupanje
IN.PRO DOO Podgorica	zastupanje
Lojd Montenegro DOO Podgorica	zastupanje
Rogošić Invest DOO Podgorica	zastupanje
Montagent DOO Podgorica	zastupanje
DOZ DOO Podgorica	zastupanje
Safe Invest DOO Podgorica	zastupanje
IURISPRUDENS DOO Podgorica	zastupanje

Aktuar DOO Podgorica	zastupanje
Obses DOO Podgorica	zastupanje
Premija plus DOO Podgorica	zastupanje
Ideal Life DOO Podgorica	zastupanje
Indego Plus DOO Tivat	zastupanje
AM Capital	zastupanje
UNICAPA	zastupanje
Expres-Ključ Rožaje	zastupnik-preduzetnik

Društva za zastupanje u osiguranju u skladu sa Zakonom o osiguranju obavljaju poslove pokretanja, predlaganja, pripreme i zaključivanja ugovora o osiguranju u ime i za račun osiguravača. Ova društva su, tokom 2013. godine, zaključila 155.059 polisa osiguranja, što je za 23,15% više u odnosu na 2012. godinu (125.906 polisa) i ostvarila bruto fakturisanu premiju u iznosu od 19,027 mil.eura, odnosno 26,14% bruto fakturisane premije na nivou tržišta osiguranja u Crnoj Gori. Od ukupnog iznosa bruto fakturisane premije koju su ostvarili zastupnici u osiguranju 16,567 mil.eura se odnosi na osiguranje od autoodgovornosti.

Tabela 4. Pregled društava koja obavljaju poslove posredovanja u osiguranju u Crnoj Gori

Naziv društva	djelatnost
APO Plus DOO Podgorica	posredovanje
Adriatic AG DOO Podgorica	posredovanje
Auctor DOO Podgorica	posredovanje
WVPCG DOO Budva	posredovanje
PARTNER M DOO Podgorica	posredovanje
Broker INS DOO Podgorica	posredovanje

Osnovna funkcija društva za posredovanje u osiguranju je dovođenje u vezu osiguranika, odnosno ugovornika osiguranja sa društvom za osiguranje radi zaključenja ugovora o osiguranju, kao i obavljanje pripremnih poslova u cilju zaključenja ugovora o osiguranju i pružanje pomoći pri ostvarivanju prava iz ugovora o osiguranju, naročito pri rješavanju odštetnih zahtjeva prema društvu za osiguranje. Tokom 2013. godine, društva za posredovanje na crnogorskom tržištu osiguranja su posredovala u zaključivanju 2.085 ugovora o osiguranju (17,85% manje u odnosu na 2012., kada su ugovorili 2.538) i ugovorila bruto premiju u iznosu od 6,878 mil.eura sa učešćem u ukupnoj bruto fakturisanj premiji tržišta osiguranja od 9,45%.

Tabela 5. Pregled društava koja obavljaju poslove pružanja drugih usluga u osiguranju u Crnoj Gori

Naziv društva	djelatnost
Montenegro Assistance DOO Podgorica	pružanje drugih usluga u osiguranju

2.3 ZAPOSLENI U SEKTORU OSIGURANJA

Pregled broja zaposlenih na nivou cjelokupnog sektora osiguranja, u periodu od 2008. - 2013. godine, prikazan je u sljedećoj tabeli:

Tabela 6. Ukupan broj zaposlenih u sektoru osiguranja u periodu 2008-2013. godine

Godina	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ukupan broj zaposlenih u sektoru osiguranja	639	643	703	814	767	737

U 2013. godini došlo je do smanjenja broja zaposlenih na nivou tržišta za 3,91% u odnosu na 2012. godinu, tako da je broj zaposlenih lica iznosio 737.

III POKAZATELJI TRŽIŠTA OSIGURANJA

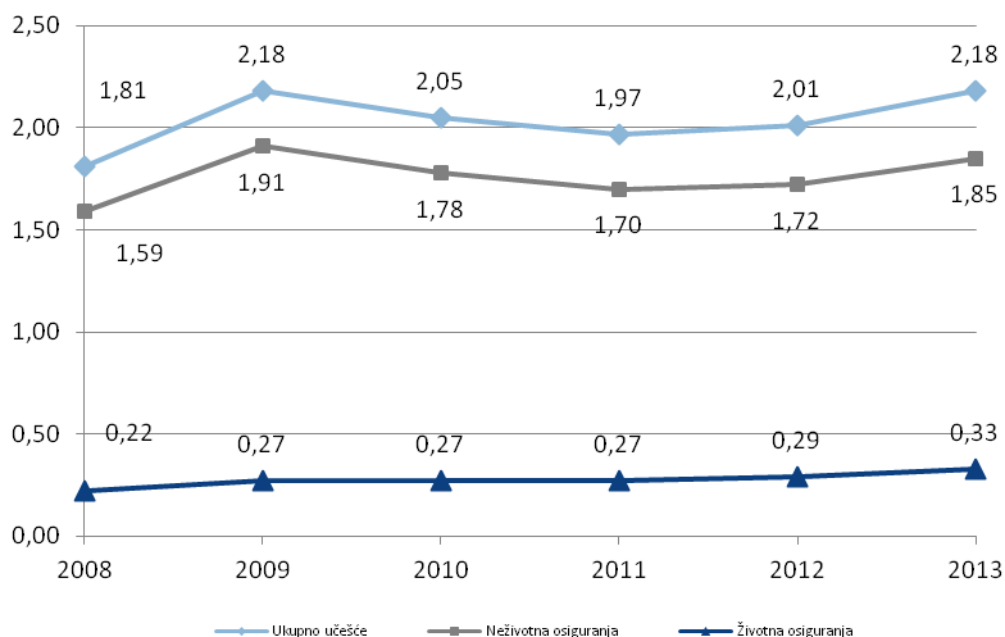
Bruto fakturisana premija na tržištu osiguranja Crne Gore u 2013. godini iznosila je 72,774 mil.eura³ i zabilježila je rast od 8,75% u poređenju sa 2012. godinom, kada je iznosila 66,922 mil.eura.

3.1. UČEŠĆE BRUTO FAKTURISANE PREMIJE U BDP-U

Nakon pozitivnih kretanja u 2012. godini, pokazatelj učešća bruto fakturisane premije u BDP-u u 2013. godini je zabilježio rast od 0,17 procentnih poena i iznosilo je 2,18%

U 2013. godini ovaj pokazatelj je ostvario rast i kada posmatramo bruto premije neživotnih osiguranja i životnih osiguranja. Naime, učešće bruto fakturisane premije neživotnih osiguranja u BDP-u je iznosilo 1,85%, dok je učešće premije životnih osiguranja u BDP-u iznosilo 0,33%.

Grafik 1. Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u za period od 2008. – 2013. godine

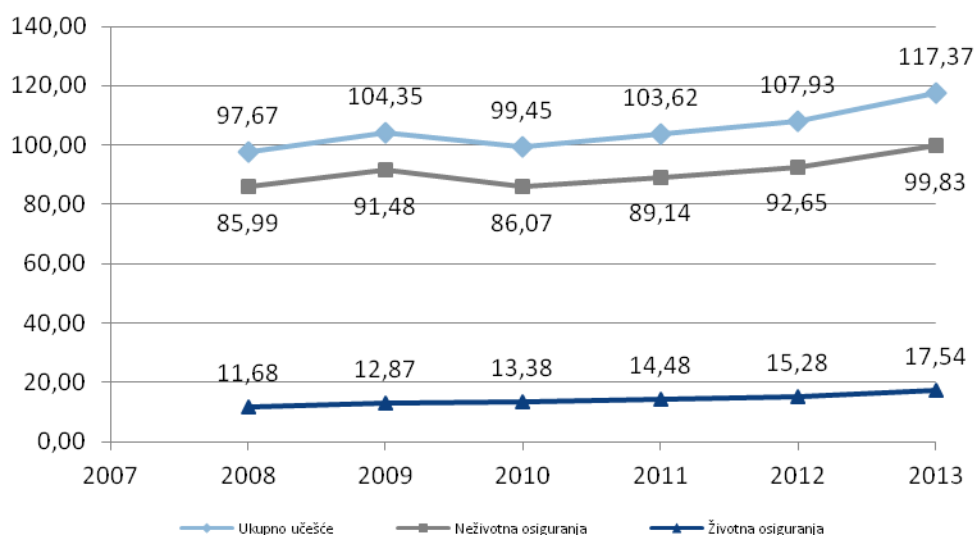

³ Iznos bruto fakturisane premije ne uključuje porez na premiju osiguranja.

3.2 GUSTINA OSIGURANJA

Gustina osiguranja, kao jedan od najčešće korišćenih pokazatelja tržišta osiguranja, predstavlja iznos bruto fakturisane premije po glavi stanovnika.

Grafik 2. Bruto fakturisana premija po glavi stanovnika za period od 2008 -2013. godine (€)

Bruto fakturisana premija po glavi stanovnika u Crnoj Gori u 2013. godini iznosila je 117,37 eura, što je i dalje značajno ispod prosjeka zemalja članica EU u 2012. godini (oko 1.927 eura⁴).

3.3 KONCENTRACIJA TRŽIŠTA OSIGURANJA U CRNOJ GORI

Za utvrđivanje nivoa koncentracije tržišta osiguranja koristi se Herfindahl-Hirschman indeks (HHI)⁵, čija se vrijednost može kretati u intervalu od 0 do 10.000. Vrijednost indeksa koja je bliža nuli označava da tržište ima veliki broj društava približno istog tržišnog učešća tj. da se radi o tržištu sa visokim nivoom konkurencije. Vrijednost indeksa bliža 10.000 označava da je tržište koncentrisano, odnosno da na tržištu postoji monopol.

Raspon Herfindahl-Hirschman indeksa je:

- 0 – 1.000 → Nekoncentrisano tržište (visok nivo konkurencije);
- 1.000 – 1.800 → Umjeren koncentracija;
- 1.800 – 10.000 → Koncentrisano tržište (monopol).

⁴ izvor Swiss Re

⁵ HHI se dobija kada se tržišna učešća svakog osiguravajućeg društva pojedinačno kvadriraju i međusobno saberu.

Za tržište osiguranja u Crnoj Gori, u periodu od 2011. do 2013. godine, vrijednost HHI se kreće u granicama koncentrisanog tržišta, jer vrijednosti ovog indeksa pripadaju intervalu od 1.800 do 10.000. Međutim, počev od 2008. godine, odnosno od ulaska na crnogorsko tržište osiguranja društava za osiguranje koja posluju u okviru velikih svjetskih grupacija, prisutan je trend smanjenja vrijednosti indeksa, što ukazuje na povećanje nivoa konkurencije, odnosno smanjenja koncentracije tržišta.

Tabela 7. Herfindahl-Hirschman indeks od 2010. - 2013. godine

Naziv društva	2011.			2012.			2013		
	Bruto premija	Učešće %	HHI	Bruto premija	Učešće %	HHI	Bruto premija	Učešće %	HHI
Lovćen osiguranje AD	29.400.966	45,38	2.059,13	27.284.656	40,77	1.662,26	28.309.977	38,90	1.513,28
Lovćen životna osiguranja	1.269.847	1,96	3,84	1.411.886	2,11	4,45	1.285.496	1,77	3,12
Sava Montenegro AD	10.340.373	15,96	254,70	10.875.443	16,25	264,09	11.156.214	15,33	235,00
Grawe osiguranje AD	4.940.958	7,63	58,15	4.685.915	7,00	49,03	4.615.070	6,34	40,22
Swiss osiguranje AD	2.191.985	3,38	11,45	2.015.348	3,01	9,07	1.946.069	2,67	7,15
Delta Generali osiguranje AD	7.146.911	11,03	121,67	9.480.044	14,17	200,67	10.252.482	14,09	198,47
Uniq životno osiguranje AD	1.420.639	2,19	4,81	1.574.606	2,35	5,54	1.617.719	2,22	4,94
Uniq neživotno osiguranje AD	6.654.608	10,27	105,49	7.792.127	11,64	135,57	10.233.662	14,06	197,74
Merkur osiguranje AD	808.184	1,25	1,56	969.726	1,45	2,10	1.801.634	2,48	6,13
Atlas Life osiguranje AD	152.708	0,24	0,06	181.922	0,27	0,07	349.348	0,48	0,23
Delta Generali životno osiguranje AD	192.759	0,30	0,09		0,00	0,00		0,00	0,00
Wiener Städtische životno osiguranje AD	271.760	0,42	0,18	650.347	0,97	0,94	1.206.839	1,66	2,75
UKUPNO	64.791.699	100	2.621,12	66.922.021	100	2.333,80	72.774.509	100	2.209,04

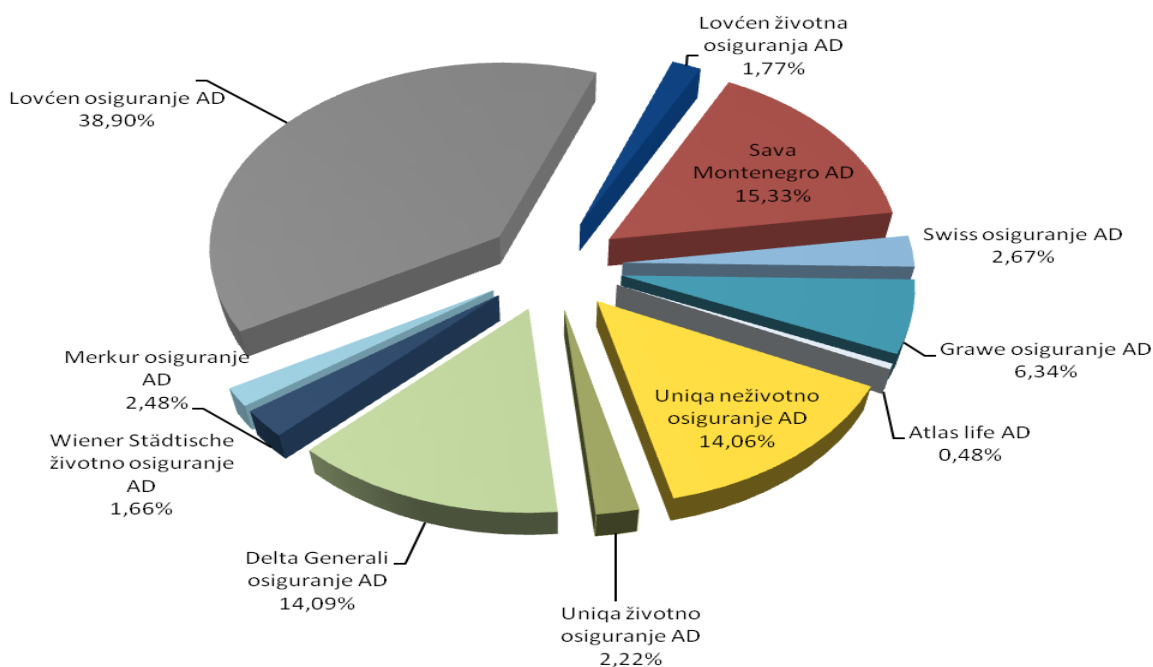
Najveće učešće od 38,90% na tržištu osiguranja i dalje ostvaruje Lovćen osiguranje. Međutim, tržišno učešće najvećeg crnogorskog društva se u prethodnom periodu konstantno smanjuje i u 2013. godini je smanjeno za 1,87 procentni poen u odnosu na 2012. godinu, kada je iznosilo 40,77% (27,285 mil.eura).

Dva društva sa najvećom bruto fakturisanom premijom su Lovćen i Sava Montenegro čije tržišno učešće iznosi 54,23% (39,466 mil.eura) u 2013. godini i zabilježilo je pad u odnosu na 2012. godinu za 2,79 procentna poena, kada je iznosilo 57,02% (38,160 mil.eura).

Tri društva sa najvećom bruto fakturisanom premijom su Lovćen, Sava Montenegro i Delta Generali osiguranje čije tržišno učešće iznosi 68,32% (49,719 mil.eura) u 2013. godini. Dakle, primjetan je trend smanjenja koncentracije na tržištu osiguranja Crne Gore, što potvrđuje podatak da je u prethodnoj 2012. godini tržišna zastupljenost tri društva (Lovćen, Sava Montenegro i Delta) sa najvećom bruto fakturisanom premijom iznosila 71,19% (47,640 mil.eura).

Na narednom grafiku je prikazano tržišno učešće društava za osiguranje u 2013. godini:

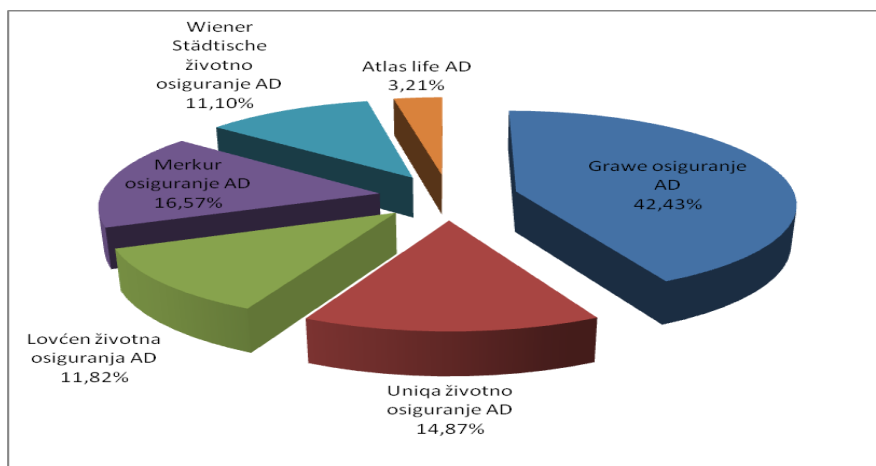
Grafik 3. Tržišno učešće društava za osiguranje u 2013. godini (%)

Što se tiče rasporeda društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja po visini tržišnog učešća na kraju 2013. godine došlo je do promjene u odnosu na 2012. godinu. Naime, i dalje je u okviru ove grupe osiguranja, najveće društvo Grawe osiguranje sa tržišnim učešćem od 42,43% (smanjeno je u odnosu na 2012. za 7,03 procentna poena). Međutim, na kraju 2013. godine drugo po visini tržišnog učešća je bilo Mercur osiguranje (16,57%), zatim slijede, Uniqa životno osiguranje sa učešćem od 14,87%, Lovćen životna osiguranja sa 11,82% i Wiener Städtische životno osiguranje sa 11,10%. Od društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja rast učešća u bruto fakturisanj premiji životnih osiguranja ostvarilo je društvo Mercur osiguranje od 6,33 procentna poena, kao i Wiener Städtische životno osiguranje od 4,24 procentna poena.

Na narednom grafiku je prikazano učešće društava za životno osiguranje u bruto fakturisanj premiji životnih osiguranja u 2013. godini:

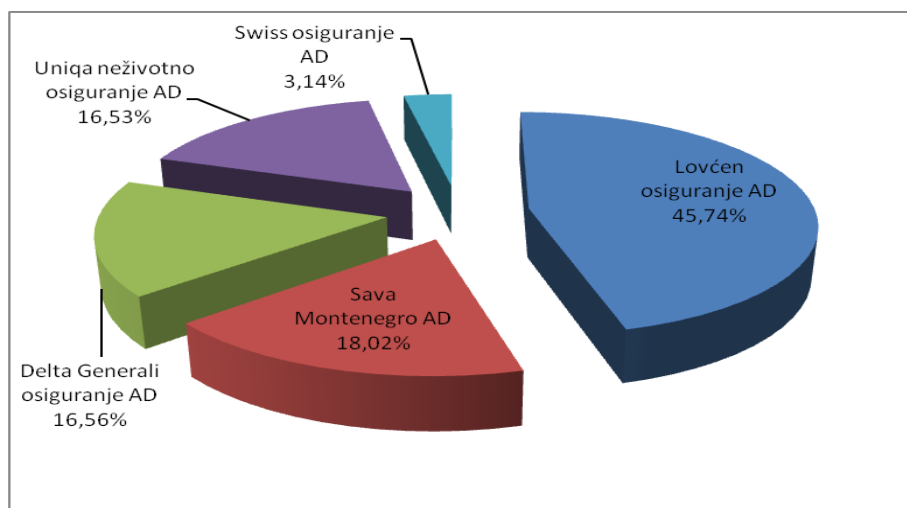
Grafik 4. Učešće društava u bruto fakturisanj premiji životnog osiguranja u 2013. godini (%)

Posmatrano prema strukturi učešća u bruto fakturisanj premiji neživotnih osiguranja, najveće učešće i dalje ima Lovćen osiguranje sa 45,74% i pored toga što je smanjeno za 1,75 procentnih poena u odnosu na prethodnu godinu (47,49%). Zatim slijede, Sava Montenegro sa učešćem od 18,02%, Delta Generali osiguranje sa 16,56%, Uniqa neživotno osiguranje sa 16,53% i Swiss osiguranje sa 3,14%. Od društava koja obavljaju poslove neživotnih osiguranja rast učešća u bruto fakturisanj premiji neživotnih osiguranja ostvarilo je Uniqa neživotno osiguranje za 2,97 procentnih poena (u 2012. iznosilo je 13,56%).

Na narednom grafiku je prikazano učešće društava za neživotno osiguranje u bruto fakturisanj premiji neživotnih osiguranja u 2013. godini:

Grafik 5. Učešće društava u bruto fakturisanj premiji neživotnog osiguranja u 2013. godini (%)

3.4 STRUKTURA BRUTO FAKTURISANE PREMIJE OSIGURANJA: ŽIVOTNA I NEŽIVOTNA OSIGURANJA

I u 2013. godini na crnogorskom tržištu osiguranja dominirala su neživotna osiguranja, koja su predstavljala 85,06% ukupne bruto fakturisane premije. U strukturi bruto fakturisane premije učešće životnih osiguranja je ostvarilo blagi rast sa 14,16% u 2012. na 14,94% u 2013. godini. U 2013. godini učešće premije neživotnih osiguranja u ukupnoj premiji je ostvarilo pad za 0,78 procentnih poena, dok je učešće premije životnih osiguranja ostvarilo rast za istu vrijednost.

Tabela 8. **Struktura premije osiguranja u 2012. i 2013. godini**

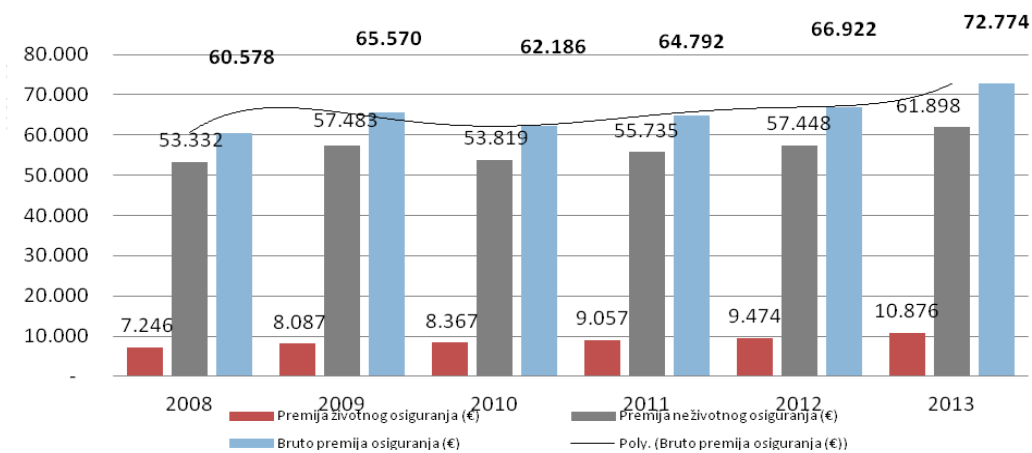
	2012		2013		Index 2013/2012
	Premija (€)	Učešće (%)	Premija (€)	Učešće (%)	
Životno osiguranje	9.474.403	14,16	10.876.106	14,94	114,79
Neživotno osiguranje	57.447.618	85,84	61.898.403	85,06	107,75
UKUPNO	66.922.021	100	72.774.509	100	108,75

Posmatrano prema grupama osiguranja u poređenju sa 2012. godinom, ukupna premija životnih osiguranja zabilježila rast od 14,79%, dok je ukupna premija neživotnih osiguranja zabilježila rast od 7,75%.

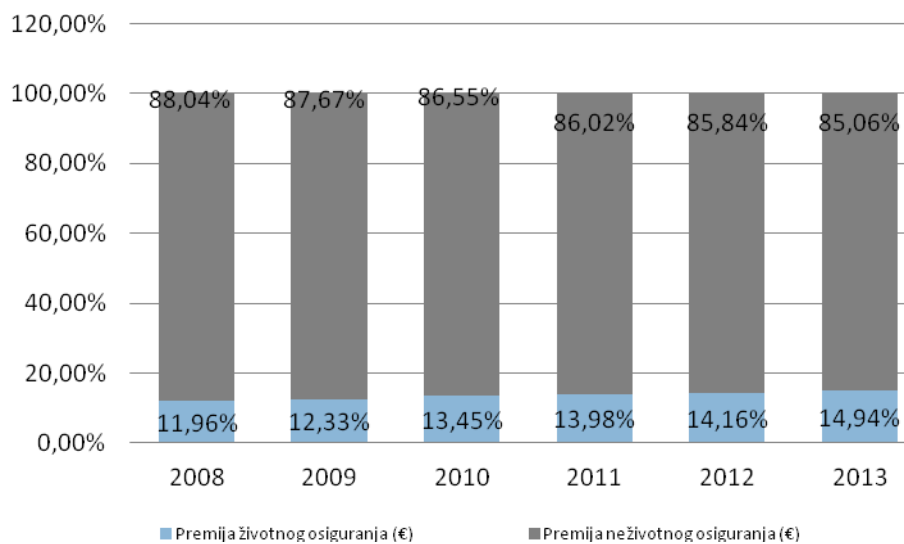
Posmatrajući period od 2008. do 2013. godine premija neživotnih osiguranja rasla je na godišnjem nivou po prosječnoj stopi od 3,16%, dok je životno osiguranje raslo po prosječnoj stopi od 8,54%.

Na narednom grafiku dat je prikaz kretanja bruto premije na ukupnom nivou i po grupama osiguranja u periodu od 2008. – 2013. godine:

Grafik 6. Kretanje bruto premije: život VS neživot za period 2008 – 2013. godine

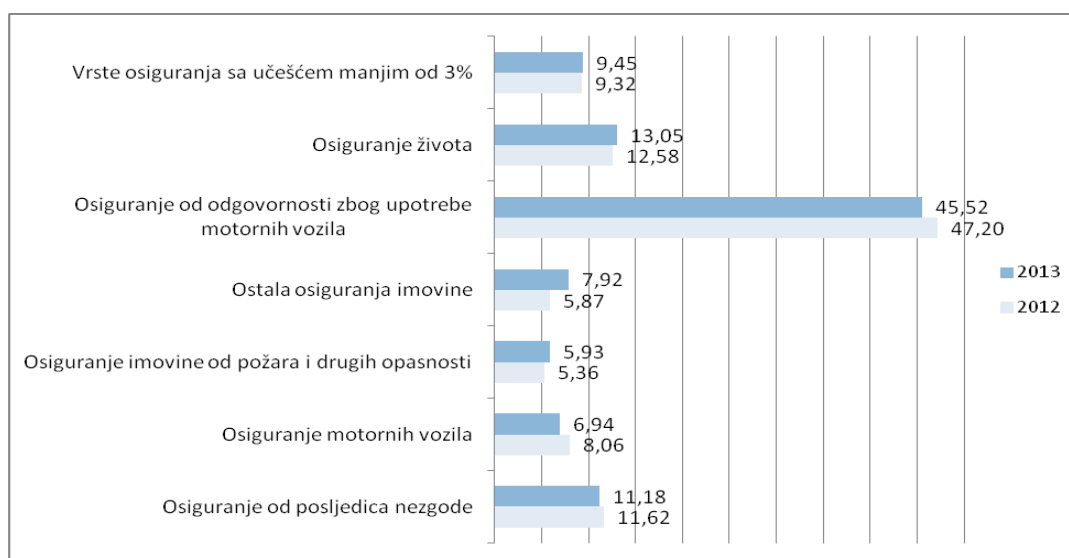
Grafik 7. Struktura bruto premije: život vs neživot za period od 2008.-2013. godine

3.5 BRUTO FAKTURISANA PREMIJA OSIGURANJA PO VRSTAMA OSIGURANJA

Analiza strukture učešća pojedinih vrsta osiguranja u ukupnoj bruto fakturiranoj premiji u 2013. godini pokazuje neznatnu promjenu u odnosu na 2012. godinu. Najveću zastupljenost i dalje imaju obavezna osiguranja sa učešćem od 47,76%, koja su u 2013. godini porasla za 3,95%. U strukturi tržišne bruto fakturirane premije u 2013. godini i dalje je prisutna neravnomjerna raspodjela učešća pojedinih vrsta osiguranje. Naime, od 18 vrsta osiguranja definisanih Zakonom o osiguranju, dvije vrste (osiguranje od autoodgovornosti i osiguranje života) učestvuju sa 58,58%. Šest najzastupljenijih vrsta osiguranja (AO, nezgoda, kasko motornih vozila, osiguranje imovine od požara i ostala imovinska osiguranja i osiguranje života) učestvuju sa 90,55%: osiguranje od autoodgovornosti 45,52%, osiguranje života 13,05%, osiguranje od posljedica nezgode 11,18%, imovinska osiguranja 13,85% i kasko osiguranje motornih vozila sa 6,94%. Navedeno govori o visokoj koncentraciji na veoma mali broj vrsta osiguranja što ukazuje na to da je crnogorsko tržište osiguranja još uvijek na relativno niskom nivou razvoja.

Grafik 8. **Struktura bruto premije osiguranja po vrstama osiguranja u 2012. i 2013. godini (%)⁶**

Posmatrano prema vrstama osiguranja, najznačajniji rast bruto fakturirane premije zabilježen je kod imovinskih osiguranja (osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti za 20,37% i ostalih osiguranja imovine za 46,75%) za 34,16%, odnosno u apsolutnom iznosu za 2.567.149 eura. Takođe, do rasta bruto fakturirane premije došlo je kod sljedećih vrsta: osiguranja života za 12,84% (u apsolutnom iznosu za

⁶ Vrste osiguranja sa učešćem manjim od 3% su: zdravstveno osiguranje, osiguranje šinskih vozila, osiguranje vazduhoplova, osiguranje plovni objekata, osiguranje robe u prevozu, osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova, osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovni objekata, osiguranje od opšte odgovornosti za štetu, ostale vrste neživotnih osiguranja, rentno osiguranje, dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života i ostale vrste životnih osiguranja.

1.080.956 eura), osiguranja od autoodgovornosti za 4,88% (u apsolutnom iznosu za 1.542.338 eura), osiguranja od posljedica nezgode za 4,66% (u apsolutnom iznosu za 362.220 eura), osiguranja od opšte odgovornosti za štetu za 36,92% (u apsolutnom iznosu za 312.871 eura), dopunskog osiguranja lica uz osiguranje života za 30,84% (u apsolutnom iznosu za 309.728 eura), kasko osiguranja plovih objekata za 64,67% (u apsolutnom iznosu za 160.299 eura), kao i osiguranja robe u prevozu za 46,75% (u apsolutnom iznosu za 90.892 eura).

Tabela 9. **Struktura portfelja osiguranja po vrstama osiguranja u 2012. i 2013. godini**

Vrsta osiguranja	2012		2013		Index 2013/2012
	Iznos	Učešće (%)	Iznos	Učešće (%)	
Osiguranje od posljedica nezgode	7.773.049	11,62	8.135.269	11,18	104,66
Zdravstveno osiguranje	973.111	1,45	824.804	1,13	84,76
Osiguranje motornih vozila	5.391.037	8,06	5.052.060	6,94	93,71
Osiguranje šinskih vozila	186.740	0,28	183.744	0,25	98,40
Osiguranje vazduhoplova	507.529	0,76	495.033	0,68	97,54
Osiguranje plovih objekata	247.860	0,37	408.159	0,56	164,67
Osiguranje robe u prevozu	305.265	0,46	396.157	0,54	129,78
Osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti	3.586.240	5,36	4.316.663	5,93	120,37
Ostala osiguranja imovine	3.928.921	5,87	5.765.647	7,92	146,75
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila	31.587.159	47,20	33.129.497	45,52	104,88
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova	1.175.074	1,76	1.094.423	1,50	93,14
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovih objekata	294.387	0,44	233.808	0,32	79,42
Osiguranje od opšte odgovornosti za štetu	847.437	1,27	1.160.308	1,59	136,92
Ostale vrste neživotnih osiguranja	643.811	0,96	702.831	0,97	109,17
Ukupno neživotna osiguranja	57.447.618	85,84	61.898.403	85,06	107,75
Osiguranje života	8.418.892	12,58	9.499.848	13,05	112,84
Rentno osiguranje	36.630	0,05	49.230	0,07	134,40
Dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života	1.004.235	1,50	1.313.963	1,81	130,84
Ostale vrste životnih osiguranja	14.645	0,02	13.065	0,02	89,21
Ukupno životna osiguranja	9.474.403	14,16	10.876.106	14,94	114,79
UKUPNO	66.922.021	100	72.774.509	100	108,75

Osiguranja motornih vozila koja uključuju osiguranje od autoodgovornosti i kasko osiguranje motornih vozila u 2013. godini su iznosila 38.181.557 eura i predstavljala su 52,47% tržišne bruto fakturisane premije što je u odnosu na 2012. godinu manje za 2,78 procentnih poena (55,26%). Premija kasko

osiguranja motornih vozila u 2013. godini je smanjena za 6,29%, odnosno u apsolutnom iznosu za 338.977 eura (učešće u tržišnoj BFP je smanjeno za 1,12 procentnih poena). Takođe, do smanjenja premije u odnosu na prethodnu godinu došlo je i kod osiguranja od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova za 6,86% i kod zdravstvenog osiguranja za 15,24%.

3.6 ŽIVOTNA OSIGURANJA

Životna osiguranja u Crnoj Gori, i pored konstantnog trenda rasta, su i dalje na relativno niskom nivou učešća u ukupnoj bruto fakturisanj premiji na tržištu. Bruto fakturisana premija životnih osiguranja u 2013. godini iznosila je 10,876 mil.eura i porasla je u ukupnom iznosu za 1.401.703 eura, odnosno za 14,79% u odnosu na 2012. godinu, kada je iznosila 9,474 mil.eura. Dakle, u 2013. godini došlo je do intenziviranja rasta premije životnih osiguranja (u 2012. godini ostvaren je rast od 4,61%). Broj životno osiguranih lica u 2013. godini je iznosio 49.169, što predstavlja rast od 35,72% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 10. Prikaz broja osiguranih lica u 2012. i 2013. godini

	Ukupan broj osiguranih lica		
	2012	2013	Promjena 2013/2012 u %
UKUPNO	36.229	49.169	35,72

Broj storniranih polisa na 31. 12. 2013. godine iznosio je 5.972, dok je broj redukovanih polisa iznosio 3,058, dok je u toku 2013. godine zaključeno 17.364 novih polisa životnog osiguranja. Broj novozaključenih polisa u 2013. godini je veći za 114,16% u odnosu na 2012. godinu, kada su društva zaključila 8.108 novih polisa. Broj aktivnih polisa životnog osiguranja na kraju 2013. godine je iznosio 46.535.

Tabela 11. Bruto premija životnih osiguranje po vrstama osiguranja u 2012. i 2013. godini

Vrsta osiguranja	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	Index 2013/2012
Osiguranje života	8.418.892	88,86	9.499.848	87,35	112,84
Rentno osiguranje	36.630	0,39	49.230	0,45	134,40
Dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života	1.004.235	10,60	1.313.963	12,08	130,84
Ostale vrste životnih osiguranja	14.645	0,15	13.065	0,12	89,21
UKUPNO	9.474.403	100,00	10.876.106	100,00	114,79

Posmatrajući strukturu bruto fakturisane premije životnih osiguranja prema vrstama osiguranja zaključuje se da je najzastupljenija vrsta ove grupe osiguranja *osiguranje života*, u kojoj su društva u 2013. godini fakturisala 9,450 mil.eura bruto premije i koja je učestvovala sa 87,35% u ukupnoj premiji životnih osiguranja. *Bruto fakturisana premija osiguranja života* je u 2013. godini ostvarila rast od 13,05% u odnosu na 2012. godinu (8,419 mil.eura). Najzastupljeniji proizvod u okviru ove vrste osiguranja predstavlja *mješovito osiguranje* (osiguranje života za slučaj smrti i doživljenja) gdje je do kraja 2013. godine fakturisano 7,114 mil.eura bruto premije. U 2013. godini ostvaren je rast bruto fakturisane premije mješovitih osiguranja za 6,60% u odnosu na 2012. godinu kada je iznosila 6,674 mil.eura. Mješovito osiguranje učestvuje sa 76,26% u bruto fakturiranoj premiji osiguranja života, dok u ukupnoj bruto fakturiranoj premiji grupe životnih osiguranja učestvuje sa 65,43%. Nakon ovog proizvoda, po zastupljenosti u okviru osiguranja života kao vrste životnih osiguranja slijedi riziko osiguranje (osiguranje života za slučaj smrti) gdje je fakturisano 1,434 mil.eura. Bruto fakturirana premija riziko osiguranja je porasla za 56,78% u odnosu na 2012. godinu kada je iznosila 915 hilj.eura. Značajno učešće u bruto fakturiranoj premiji životnih osiguranja od 12,08% ima i dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života gdje je fakturisano 1,314 mil.eura bruto premije.

3.7 OBAVEZNA OSIGURANJA U SAOBRAĆAJU⁷

Ukupna premija obaveznih osiguranja u 2013. godini je iznosila 34,757 mil.eura, što predstavlja rast u odnosu na 2012. godinu od 3,95%. Učešće bruto premije obaveznih osiguranja u bruto premiji neživotnih osiguranja u 2013. godini je iznosilo 56,15%, a u ukupnoj bruto fakturiranoj premiji 47,76%. Obaveznim osiguranjem u Crnoj Gori bavi se pet društava.

Tabela 12. Premija obaveznog osiguranja u saobraćaju po vrstama u 2013. godini

Obavezna osiguranja u saobraćaju	Premija (€)	Učešće (%)
Osiguranje putnika u javnom saobraćaju	299.313	0,86
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila	33.129.497	95,32
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova	1.094.423	3,15
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata	233.808	0,67
UKUPNO	34.757.042	100

U strukturi premije obaveznih osiguranja najveći udio ostvarilo je osiguranje od autoodgovornosti koje čini 95,32% ukupne premije obaveznih osiguranja u 2013. godini. Premija osiguranja od

⁷ Definisana Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju („Sl. list CG“ br. 44/12)

autoodgovornosti u 2013. godini je iznosila 33,129 mil.eura i porasla je u odnosu na 2012. godinu za 4,88%, kada je iznosila 31,587 mil.eura.

Tabela 13. **Učešće bruto fakturisane premije autoodgovornosti (AO) za 2013. godinu po društvima za osiguranje**

	Fakturisana bruto premija AO (€)	Učešće (%)
Lovćen osiguranje	12.300.797	37,13
Sava Montenegro	6.729.355	20,31
Delta Generali osiguranje	6.789.360	20,49
Uniqa neživotno osiguranje	6.161.050	18,60
Swiss osiguranje	1.148.935	3,47
UKUPNO	33.129.497	100

IV STRUKTURA AKTIVE

Vrijednost ukupne aktive na nivou svih društava za osiguranje, na dan 31. 12. 2013. godine, iznosila je 156,241 mil.eura, što predstavlja rast od 9,91% u odnosu na vrijednost ukupne aktive na dan 31. 12. 2012. godine. Struktura učešća osnovnih oblika imovine u ukupnoj aktivi nije se značajnije promijenila u odnosu na kraj 2012. godine. Naime, i dalje najznačajniju kategoriju aktive predstavljaju „dugoročna finansijska sredstva“ sa učešćem od 44,55%. Zatim slijede kategorije „kratkoročna finansijska ulaganja“ sa učešćem od 22,33% i „kratkoročna potraživanja“ sa učešćem od 13,20%.

Tabela 14. **Struktura aktive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12. 2013. godine**

	2012		2013		Index 2013/2012
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
Nematerijalna imovina	702.956	0,49	576.266	0,37	81,98
Nekretnine, postrojenja i oprema za neposredno obavljanje djelatnosti osiguranja	11.028.602	7,76	11.403.098	7,30	103,40
Dugoročna finansijska ulaganja	58.931.141	41,46	69.605.138	44,55	118,11
Kratkoročna finansijska ulaganja	38.163.627	26,85	34.895.640	22,33	91,44
Gotovinska sredstva	1.956.376	1,38	3.447.295	2,21	176,21
Kratkoročna potraživanja	17.670.552	12,43	20.623.663	13,20	116,71
Udio reosiguravača u TR	5.515.898	3,88	6.520.098	4,17	118,21
Aktivna vremenska razgraničenja	7.962.553	5,60	8.957.864	5,73	112,50
Ostalo	221.263	0,16	211.491	0,14	95,58
UKUPNO	142.152.967	100	156.240.554	100	109,91

Rast vrijednosti aktive na nivou crnogorskog tržišta osiguranja generisan je, prije svega, rastom kategorije „dugoročna finansijska ulaganja“ koja je na kraju 2013. godine iznosila 69,605 mil.eura. Ova kategorija je ostvarila rast od 18,11%, odnosno u ukupnom iznosu od 10.673.997 eura u poređenju sa 2012. godinom najviše iz razloga rasta ulaganja u obveznice Crne Gore od strane društava za osiguranje. Naime, crnogorska društva za osiguranje su uložila 40,939 mil.eura u državne obveznice (državne HOV sa rokom dospijeća dužim od 365 dana u iznosu od 40,832 mil.eura), što je za 39,80% veće u odnosu na ulaganja iz 2012. godine (29,283 mil.eura). Vrijednost ukupnih ulaganja u dugoročne HOV emitovane od strane Crne Gore predstavljaju 58,66% ukupne kategorije „dugoročna finansijska ulaganja“.

Takođe, rastu ukupne aktive doprinio je i rast kategorije „kratkoročna potraživanja“ za 16,71%, odnosno u ukupnom iznosu za 2.953.111 eura, što je posljedica rasta iznosa kratkoročnih potraživanja iz neposrednih poslova osiguranje za 23,34% (za 2.058.587 eura). Na kraju 2013. godine došlo je do rasta i kategorija „gotovinska sredstva“ za 76,21% (za 1.490.919 eura), „udio reosiguravača u tehničkim

rezervama” za 18,21% (za 1.004.200 eura), kao i kategorije “aktivna vremenska razgraničenja” za 12,50% (za 995.311 eura).

Tabela 15. Učešće društava za osiguranje u ukupnoj aktivi sektora osiguranja na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12.2013. godine (%)

Društvo za osiguranje	2012	2013	Promjena u %
Lovćen osiguranje	36,30%	32,28%	-4,02%
Lovćen životna osiguranja	4,18%	3,83%	-0,35%
Sava Montenegro	16,89%	15,14%	-1,75%
Swiss osiguranje	2,99%	3,10%	0,11%
Grawe osiguranje	16,01%	17,29%	1,28%
Atlas Life	0,63%	0,85%	0,22%
Uniqa neživotno osiguranje	6,95%	9,33%	2,38%
Uniqa životno osiguranje	3,38%	3,61%	0,23%
Delta Generali osiguranje	9,94%	10,81%	0,87%
Merkur osiguranje	1,72%	2,33%	0,61%
Wiener Städtische životno osiguranje	1,01%	1,44%	0,44%

Posmatrajući zastupljenost pojedinih društava u ukupnoj aktivi sektora osiguranja, primjećuje se da najveće učešće od 32,28% i dalje ima Lovćen osiguranje, zatim slijede Grawe osiguranje sa 17,29% i Sava Montenegro sa 15,14%. U odnosu na 2012. godinu, pad učešća u ukupnoj aktivi na nivou tržišta osiguranja zabilježilo je Lovćen osiguranje i to za 4,02 procentna poena (bilansna suma ovog društva je smanjena u toku 2013. godine iz razloga dospijea kratkoročnih obveznica u iznosu od 1,900 mil.eura), dok su rast učešća zabilježili Grawe osiguranje za 1,28 procentna poena i Uniqa neživotno osiguranje za 2,38 procentnih poena.

V STRUKTURA PASIVE

Vrijednost ukupne pasive na nivou svih društava za osiguranje u Crnoj Gori na dan 31. 12. 2013. godine iznosila je 156,241 mil.eura, što predstavlja rast od 9,91% u odnosu na vrijednost ukupne pasive na dan 31. 12. 2012. godine, kada je iznosila 142,153 mil. eura.

Tabela 16. **Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12. 2013. godine**

Pasiva	2012		2013		Index 2013/2012
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
Kapital i rezerve	36.621.536	25,76	42.261.520	27,05	115,40
Rezervisanja	86.103.596	60,57	93.441.818	59,81	108,52
Kratkoročne obaveze	17.627.157	12,40	16.027.203	10,26	90,92
Dugoročne obaveze	566.403	0,40	3.332.709	2,13	588,40
Pasivna vremenska razgraničenja	1.234.276	0,87	1.177.304	0,75	95,38
UKUPNO	142.152.967	100	156.240.554	100	109,91

Rast kategorije "kapital i rezerve" društava za osiguranje u 2013. godini od 11,30%, odnosno za 3,718 mil.eura, rezultat je ostvarenog pozitivnog finansijskog rezultata u 2012. godini u iznosu od 2,064 mil.eura i u 2013. u iznosu od 2,989 mil.eura. Sedam društava za osiguranje je uvećalo akcijski kapital u iznosu od 4,199 mil.eura.

Kategorija "rezervisanja" obuhvata bruto tehničke rezerve društava za osiguranje i ostala rezervisanja za penzije, jubilarne nagrade, otpremnine, štetne ugovore i sl.⁸

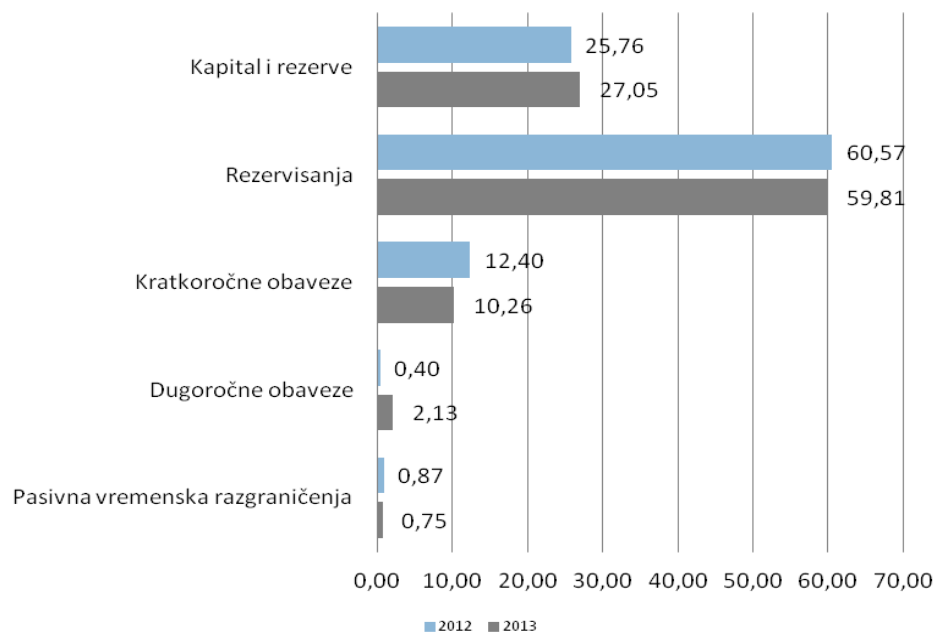
Kategorija „dugoročne obaveze“ je ostvarila rast u odnosu na 2012. godinu od 488,40%, odnosno za 2,766 mil.eura iz razloga uvećanja ove stavke u pasivi bilansa stanja jednog društva za osiguranje (uvećane su obaveze po dugoročnom kreditu od povezanog lica u iznosu od 2,500 mil.eura).

Pasivna vremenska razgraničenja se odnose na kratkoročno odložene prihode, unaprijed obračunate troškove i rashode i gotovo je na istom nivou u odnosu na prethodnu godinu (ostvaren je blagi pad od 4,62%, odnosno za 57 hilj.eura).

Kategorija „kratkoročne obaveze“, koja se odnosi na obaveze iz finansiranja, obaveze iz neposrednih poslova osiguranja, je ostvarila pad od 9,08% (za 1,600 mil.eura). Na smanjenje ove kategorije najviše je uticalo smanjenje iznosa kratkoročnih obaveza kod jednog društva.

⁸ Detaljnija analiza bruto tehničkih rezervi data je u okviru tačke 5.1 Tehničke rezerve

Grafik 9. Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12. 2013. godine (%)

5.1 TEHNIČKE REZERVE

Društva za osiguranje su, u skladu sa Zakonom o osiguranju, dužna da na kraju svakog obračunskog perioda formiraju tehničke rezerve, koje predstavljaju rezervisani dio sredstava namijenjen za pokriće obaveza iz obavljanja poslova osiguranja.

U skladu sa Zakonom o osiguranju, društva koja obavljaju poslove osiguranja na crnogorskom tržištu osiguranja su dužna da formiraju sljedeće vrste tehničkih rezervi:

- *Rezervu za prenosnu premiju* koja se formira iz ukupne premije za svaku vrstu osiguranja i to srazmjerno vremenu trajanja osiguranja i koja služi za pokriće obaveza iz osiguranja koje će nastati u narednom obračunskom periodu;
- *Rezervisane štete* koje su formiraju u visini procijenjenih iznosa obaveza za nastale prijavljene, a neriješene štete i nastale neprijavljene štete u tekućem periodu, uključujući sve troškove vezane za rješavanje i isplatu šteta. U slučaju da se štete za pojedine vrste osiguranja pojavljuju u obliku rente, rezervisane štete se formiraju u kapitalizovanom iznosu koji predstavlja iznos svih budućih obaveza;
- *Rezerve za bonuse i popuste* koje se formiraju do nivoa naknada i drugih isplata na koje osiguranici i drugi korisnici osiguranja imaju pravo, a proizilaze iz prava na učešće u dobiti ili drugih prava po ugovoru o osiguranju – *bonus*, prava na djelimično umanjenje premije – *popust* i prava na naknadu dijela premije nastalog usljed nekorišćenja perioda osiguravajućeg pokrivača zbog prijevremenog okončanja ugovora – *otkaz*;
- *Matematička rezerva* koja se obrazuje u visini sadašnje vrijednosti budućih obaveza društva za osiguranje umanjene za sadašnju vrijednost budućih obaveza ugovarača osiguranja (premija osiguranja) i izračunava se za svaki pojedinačni ugovor;
- *Rezerve za izravnjanje rizika* koje su u obavezi da formiraju društva za osiguranje koja obavljaju poslove osiguranja kredita. Ove rezerve se obrazuju na osnovu standardnog odstupanja godišnjih mjerodavnih tehničkih rezultata od prosječnog mjerodavnog tehničkog rezultata u posmatranom periodu, za svaku vrstu neživotnih osiguranje;
- *Posebne tehničke rezerve* koje formiraju društva za osiguranje koja obavljaju poslove životnih osiguranja kod kojih osiguranik preuzima na sebe investicioni rizik i
- *Druge tehničke rezerve* koje se utvrđuju u odnosu na nivo procijenjenih budućih obaveza i rizika od velikih šteta prouzrokovanih zemljotresom, poplavom, šteta iz osiguranja od odgovornosti za nuklearne štete, odgovornosti proizvođača farmaceutskih proizvoda, kao i drugih obaveza.

Tehničke rezerve na dan 31. 12. 2013. godine na nivou sektora osiguranja iznosile su 92,676 mil.eura, što predstavlja rast od 9,13% u odnosu na dan 31. 12. 2012. godine.

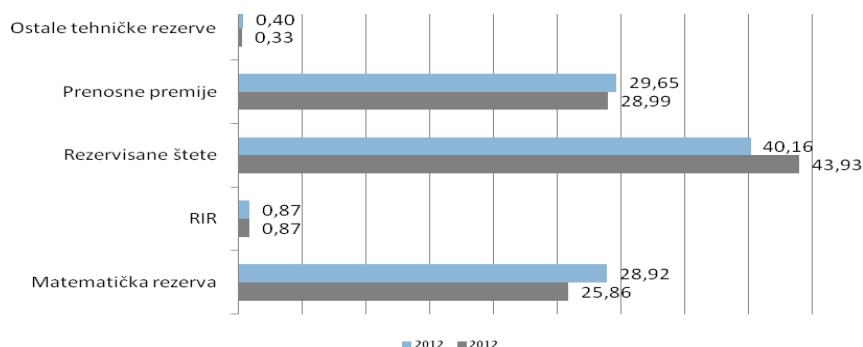
Tabela 17. **Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12. 2013. godine**

	2012		2013		Index 2013/2012
	Iznos (€)	Učešće %	Iznos (€)	Učešće %	
Rezervisane štete	37.311.475	43,93	37.219.000	40,16	99,75
Prenosne premije	24.623.396	28,99	27.482.947	29,65	111,61
Matematička rezerva	21.964.970	25,86	26.799.535	28,92	122,01
Rezerve za izravnanje rizika	741.945	0,87	807.243	0,87	108,80
Druge tehničke rezerve	283.899	0,33	367.773	0,40	129,54
UKUPNO	84.925.685	100	92.676.497	100	109,13

Kao i prethodnih godina, društva za osiguranje su na dan 31. 12. 2013. godine najviše sredstava izdvojila za rezerve za štete u iznosu od 37,219 mil.eura (40,16% ukupnih tehničkih rezervi), zatim za prenosne premije u iznosu od 27,483 mil.eura (29,65% ukupnih tehničkih rezervi).

Posmatrajući prema vrijednosti pojedinih vrsta tehničkih rezervi, najznačajniji rast ostvaren je kod matematičke rezerve od 22,01%, odnosno za 4,835 mil.eura u odnosu na prethodnu godinu, što je posljedica rasta premije životnih osiguranja u prethodnim godinama i povećanja portfelja društava za životno osiguranje. Od šest društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja na crnogorskom tržištu, pet je povećalo matematičku rezervu. Takođe, na kraju 2013. godine došlo je do rasta rezervi za prenosne premije za 11,61%. Pored navedenog, u okviru tehničkih rezervi došlo je do povećanja vrijednosti rezervi za izravnanje rizika (formiraju ona društva koja obavljaju poslove osiguranje kredita) za 8,80%, odnosno za 65 hilj.eura u odnosu na 2012. godinu iz razloga povećanja izdvajanja sredstava za ovu vrstu tehničkih rezervi od strane jednog društva. Vrijednost rezervi za štete je na gotovo istom nivou u odnosu na 2012. godinu.

Grafik 10. **Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12. 2013. godine (%)**

VI DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA TEHNIČKIH REZERVI I 1/3 KAPITALA

6.1 DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA NETO TEHNIČKIH REZERVI

Zakonska i podzakonska regulativa iz oblasti osiguranja propisuje oblike imovine u koje se mogu plasirati sredstva tehničkih rezervi društava za osiguranje, kao i ograničenja za ukupna i pojedinačna deponovanja i ulaganja tih sredstava.

Zakonom o osiguranju su definisani sljedeći oblici imovine u koje društva za osiguranje imaju obavezu da sredstva tehničkih rezervi deponuju i ulažu:

- hartije od vrijednosti koje su izdate od strane Crne Gore, centralnih banaka i vlada stranih zemalja i koje imaju ocjenu najmanje A, odnosno njen ekvivalent, dodijeljenu od strane opšteprihvaćenih, međunarodno priznatih agencija za dodjelu rejtinga;
- obveznice, odnosno druge dužničke hartije od vrijednosti kojima se trguje na organizovanom tržištu hartija od vrijednosti u Crnoj Gori;
- obveznice, odnosno druge dužničke hartije od vrijednosti kojima se ne trguje na organizovanom tržištu hartija od vrijednosti, ako je izdavalac pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori;
- akcije kojima se trguje na organizovanom tržištu hartija od vrijednosti u Crnoj Gori;
- depozite kod banaka sa sjedištem u Crnoj Gori.

Pravilnik o ograničenjima deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi i garantne rezerve društava za osiguranje⁹ bliže definiše oblike plasmana sredstava rezervi i ograničenja u pogledu ulaganja u propisane oblike imovine, zavisno od toga da li se društvo bavi životnim ili neživotnim osiguranjima. Ovdje je važno napomenuti da je Agencija za nadzor osiguranje izradila i Ministarstvo finansija donijelo novi Pravilnik o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi i sredstava 1/3 kapitala ("Sl.list CG" br. 46/13) čija je primjena otpočela 1. januara 2014. godine.

Stepen usklađenosti deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi društva sa Zakonom i Pravilnikom posmatra se na neto principu. **Bruto tehničke rezerve** na dan 31. 12. 2013. godine na nivou cjelokupnog sektora osiguranja iznosile su 92,676 mil.eura, dok su **neto tehničke rezerve** iznosile 86,156 mil.eura. Navedeno ukazuje da je udio reosiguravača u bruto tehničkim rezervama iznosio 7,04% (odnosno 6,520 mil.eura).

Tabela 18. Bruto i neto tehničke rezerve po grupama osiguranja na dan 31. 12. 2013. godine (€)

	Neto tehničke rezerve		Bruto tehničke rezerve	
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)
Životno osiguranje	27.662.670	32,11	28.053.965	30,27
Neživotno osiguranje	58.493.729	67,89	64.622.532	69,73
UKUPNO	86.156.399	100	92.676.497	100

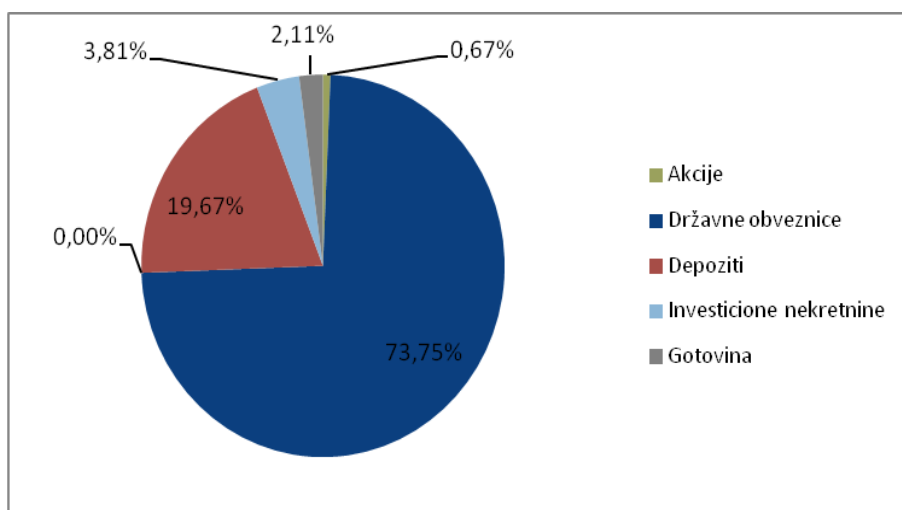
⁹ objavljen u "Sl. listu CG" br. 38/09 i 43/09

Analiza plasmana sredstava neto tehničkih rezervi na nivou tržišta osiguranja ukazuje da su društva za osiguranje na kraju 2013. godine od ukupnih sredstava neto tehničkih rezervi *u propisane oblike imovine* deponovala i uložila 82.610.971 eura (95,88%), dok su *primjenom ukupnih i pojedinačnih ograničenja propisanih Pravilnikom* plasirala 82.435.247 eura ukupnih sredstava neto tehničkih rezervi (95,68%).

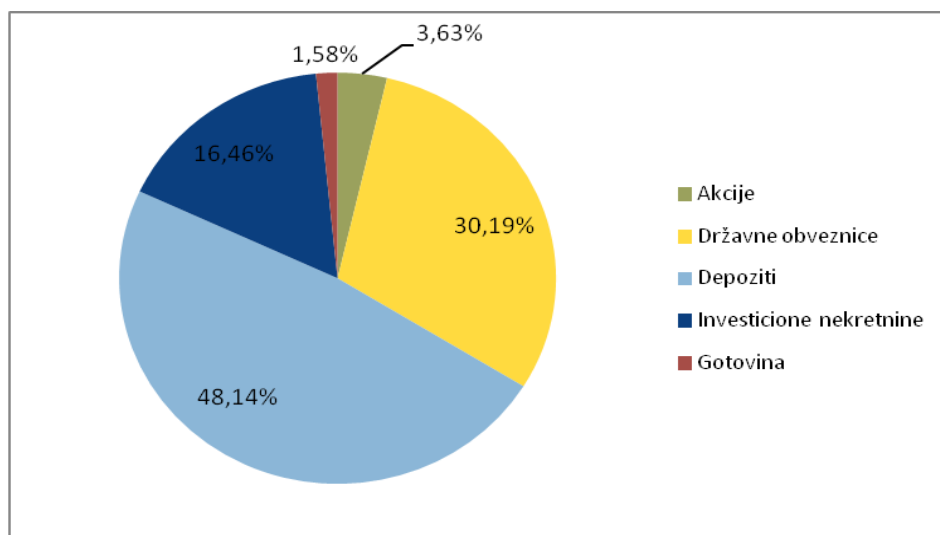
Osiguravajuća društva koja se bave poslovima životnih osiguranja, *u propisane oblike imovine* plasirala su 27.587.970 eura sredstava neto tehničkih rezervi životnih osiguranja (99,73% ukupnih neto tehničkih rezervi životnih osiguranja), dok su uključujući i ograničenja *propisana Pravilnikom, u propisane oblike imovine* plasirala 27.474.151 eura sredstava neto tehničkih rezervi životnih osiguranja (99,32%). U posmatranom periodu, društva koja se bave poslovima neživotnih osiguranja su, bez primjene ograničenja propisanih Pravilnikom, izvršila ulaganje i deponovanje sredstava neto tehničkih rezervi *u propisane oblike imovine* u iznosu od 55.023.001 eura (94,07% ukupnih neto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja), dok su uključujući i ograničenja *propisana Pravilnikom u propisane oblike imovine* plasirala 54.961.096 eura (93,96%).

Posmatrajući strukturu ulaganja i deponovanja ukupnih sredstava tehničkih rezervi u oblike imovine i u skladu sa ograničenjima propisanih Zakonom i Pravilnikom, na dan 31. 12. 2013. godine najveći udio od 44,20% ostvarila su ulaganja u državne obveznice (euroobveznice, obveznice stare devizne štednje, obveznice Fonda rada itd), koja su iznosila 36,854 mil.eura. Naime, društva koja obavljaju poslove životnih osiguranja su od ukupnih sredstava neto tehničkih rezervi uložila u državne obveznice 20,262 mil.eura, dok su društva za neživotno osiguranje u ovaj oblik imovine uložila 16,592 mil.eura. Depoziti u bankama, kao dozvoljeni oblik ulaganja sredstava tehničkih rezervi, ostvarili su učešće od 38,65% ili 31,863 mil.eura, investicione nekretnine od 12,24% ili 10,091 mil.eura, akcije od 2,64% tj. 2,180 mil.eura, dok je gotovina iznosila 1,447 mil.eura i učestvovala sa 1,76%.

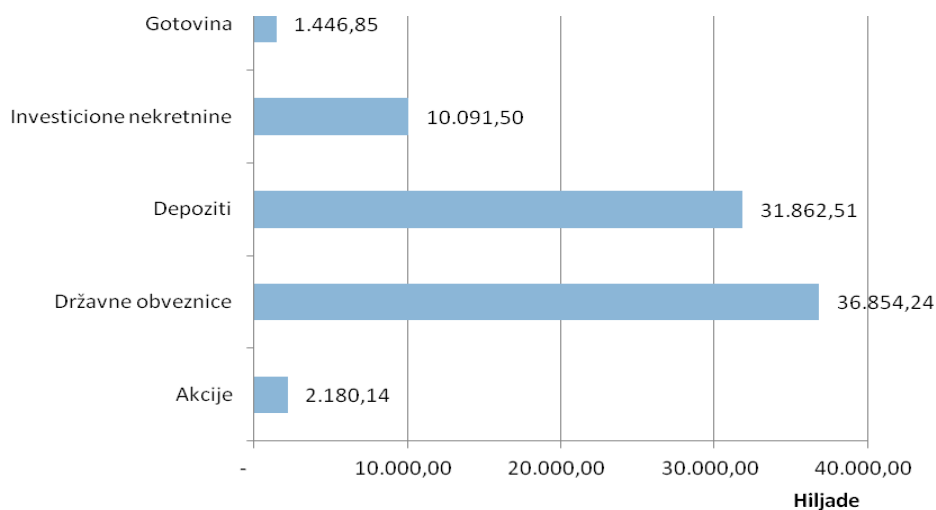
Grafik 11. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava neto tehničkih rezervi životnih osiguranja u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2013. godine (%)

Grafik 12. **Struktura deponovanja i ulaganja sredstava neto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2013. godine (%)**

Grafik 13. **Struktura deponovanja i ulaganja sredstava neto tehničkih rezervi na nivou tržišta u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2013. godine (eur)**

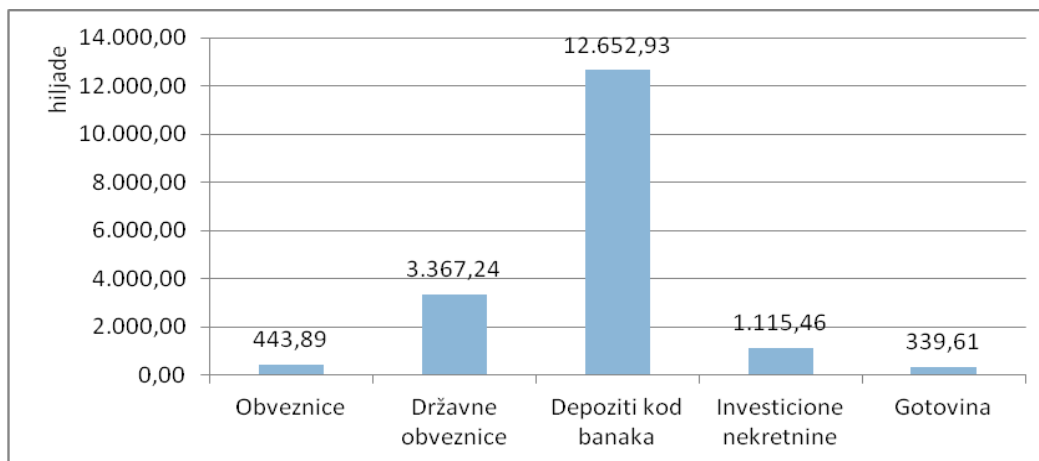

6.2 DEPONOVANJE I ULAGANJE 1/3 SREDSTAVA KAPITALA

U skladu sa Zakonom o osiguranju, društva su dužna da najmanje 1/3 sredstava kapitala deponuju i ulažu u propisane oblike imovine i u skladu sa ograničenjima koje definiše Pravilnik. Na kraju 2013. godine crnogorska društva za osiguranje su uložila 50,91% ukupnih sredstava kapitala na nivou tržišta, odnosno

17,919 mil.eura. Analiza strukture deponovanja i ulaganja sredstava kapitala ukazuje da najveći udio od 70,61% imaju depoziti kod banaka, koji su iznosili 12,653 mil.eura, zatim državne obveznice sa udjelom od 18,79%, odnosno iznosom 3,367 mil.eura. Investicione nekretnine ostvarile su učešće od 6,22% ili 1,115 mil.eura, obveznice 2,48% ili 445 hilj.eura i gotovina 1,90% ili iznos od 340 hilj.eura.

Grafik 14. **Struktura ulaganja i deponovanja sredstava kapitala na nivou tržišta na dan 31. 12. 2013. godine (hilj.€)**

VII FINANSIJSKI REZULTAT POSLOVANJA

Djelatnost osiguranja je u 2013. godini nastavila trend započet u 2011. godini i ostvarila pozitivan neto rezultat u iznosu od 2,986 mil.eura.

Od jedanaest društava za osiguranje koja su poslovala u 2013. godini, sedam društava je ostvarilo dobit u ukupnom iznosu od 4,272 mil.eura, dok su ostala četiri osiguravajuća društva ostvarila gubitak u ukupnom iznosu od 1,285 mil.eura.

U 2013. godini pozitivno su poslovali Delta Generali osiguranje, Grawe osiguranje, Sava Montenegro, Lovćen životna osiguranja, Lovćen osiguranje, Swiss osiguranje i Merkur osiguranje.

VIII POKAZATELJI POSLOVANJA

8.1 ADEKVATNOST KAPITALA I SOLVENTNOST

Društvo za osiguranje je dužno u skladu sa Zakonom o osiguranju da održava kapital na nivou adekvatnom obimu i vrstama poslova osiguranja koje obavlja. Kako bi društvo bilo kapitalno adekvatno mora ispunjavati tri uslova propisana Zakonom:

- kapital mora biti najmanje jednak margini solventnosti;
- garantni kapital mora biti najmanje jednak 1/3 margine solventnosti i
- garantni kapital mora biti najmanje jednak osnovnom kapitalu iz člana 21 Zakona o osiguranje.

Analizom je utvrđeno da su sva društva za osiguranje na tržištu osiguranja u Crnoj Gori, izuzev jednog, na dan 31. 12. 2013. godine bila kapitalno adekvatna.

Kriterijum solventnosti je utvrđen članom 98 Zakona o osiguranju kojim je propisano da je društvo za osiguranje dužno da kapital održava najmanje u visini izračunate margine solventnosti.

Izračunata margina solventnosti za sektor osiguranja u Crnoj Gori na dan 31. 12. 2013. godine je iznosila 16,353 mil.eura, dok je kapital iznosio 35,197 mil.eura. Na nivou sektora osiguranja u Crnoj Gori odnos kapitala i margine solventnosti je iznosio 215,23%, tako da su sva društva na 31. 12. 2013. godine bila solventna.

Tabela 19. Solventnost društava za osiguranje na dan 31. 12. 2012. i na dan 31. 12. 2013. godine

	Margina solventnosti (€)	Kapital (€)	Odnos kapitala i margine solventnosti (%)
Ukupno za 2013.	16.353.288¹⁰	35.196.828	215,23
Ukupno za 2012.	17.451.237	30.588.909	175,28
Index promjena	93,71	115,06	-

Posmatrano prema grupama osiguranja, izračunata margina solventnosti na nivou društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja na dan 31. 12. 2013. godine je iznosila 2,880 mil.eura, a kapital 13,865 mil.eura, dok je izračunata margina solventnosti na nivou društava koja se bave poslovima neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2013. godine iznosila 13,473 mil.eura, a kapital 21,332 mil.eura.

¹⁰ U toku 2013. godine društva za osiguranje su otpočela sa primjenom novog Pravilnika o načinu obračuna margine solventnosti.

Tabela 20. Solventnost po grupama osiguranja na dan 31. 12. 2013. godine

	Margina solventnosti (€)	Kapital (€)	Odnos kapitala i margine solventnosti (%)
UKUPNO ZA 2013	16.353.288	35.196.828	215,23
Životna osiguranja	2.880.104	13.864.792	481,40
Neživotna osiguranja	13.473.184	21.332.036	158,33

8.2 REOSIGURANJE

Ugovorom o reosiguranju vrši se prenos rizika u reosiguranje i zaštita osiguravača od šteta koje bi mogle ugroziti poslovanje društva. Posmatrano na nivou tržišta u 2013. godini, bruto fakturisana premija je iznosila 72,774 mil.eura, što predstavlja rast od 8,75% u odnosu na 2012. godinu. Istovremeno, premija prenijeta u reosiguranje je iznosila 11,360 mil.eura ili 15,61% bruto fakturisane premije, i porasla je za 19,07% u odnosu na 2012. godinu, dok je učešće premije reosiguranja u bruto fakturiranoj premiji gotovo na istom nivou kao i prethodne godine (ostvaren je blagi rast učešća od oko 1 procentni poen). Takođe, društvima je odobrena provizija od strane reosiguravača u iznosu od 1,634 mil.eura.

Učešće reosiguravača u bruto riješenim štetama (bez troškova rješavanja i isplate šteta) u 2013. godini je iznosilo 2,240 mil.eura ili 8,34% iznosa bruto riješenih šteta na nivou tržišta, i smanjeno je za 22,48% u odnosu na 2012. godinu, kada je iznosilo 2,876 mil.eura.

Tabela 21. Udio reosiguravača u bruto premiji, riješenim štetama i bruto tehničkim rezervama na dan 31. 12. 2013. godine

	2012.	2013.	Promjena 2013/2012 (%)
Bruto fakturisana premija	66.922.021	72.774.509	8,75%
Premija prenijeta u reosiguranje	9.540.929	11.360.307	19,07%
Provizija odobrena od strane reosiguravača	1.641.428	1.633.852	-0,46%
Bruto riješene štete (bez troškova rješavanja i isplate šteta)	26.876.274	26.862.749	-0,05%
Udio reosiguranja u bruto riješenim štetama	2.890.024	2.240.293	-22,48%
Udio reosiguranja u bruto tehničkim rezervama	5.515.897	6.520.098	18,21%

8.3 PROFITABILNOST

Neto mjerodavni tehnički rezultat

Neto mjerodavni tehnički rezultat je pokazatelj politike cijena i adekvatnosti, odnosno dovoljnosti premija za izmirenje obaveza po osnovu ugovora o osiguranju i adekvatnosti prenosa rizika u reosiguranje, odnosno da li je postavljeni tarifni sistem premija dovoljan za izmirenje budućih obaveza za štete i drugih obaveza Društva. Ovaj pokazatelj je za neživotna osiguranja u Crnoj Gori na dan 31. 12. 2013. godine iznosio 0,68 (manji je od 1) i ukazuje da su neto mjerodavne štete manje za 31,84% od neto mjerodavne tehničke premije.

Tabela 22. Neto mjerodavni tehnički rezultat po vrstama osiguranja na dan 31. 12. 2013. godine

Vrsta osiguranja	Neto mjerodavna tehnička premija	Neto mjerodavne štete	Neto mjerodavni tehnički rezultat
Osiguranje od posljedica nezgode	4.954.768	7.341.831	1,48
Zdravstveno osiguranje	478.373	348.188	0,73
Osiguranje motornih vozila	3.181.119	2.792.785	0,88
Osiguranje šinskih vozila	57.663	-15.547	0,00
Osiguranje vazduhoplova	15.319	36.354	2,37
Osiguranje plovnih objekata	28.528	5.413	0,19
Osiguranje robe u prevozu	-89.923	-22.478	1,30
Osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti	224.416	720.577	3,21
Ostala osiguranja imovine	715.786	674.353	0,94
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila	24.679.585	11.592.999	0,47
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova	7.560	-1.238	0,00
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata	70.262	6.308	0,09
Osiguranje od opšte odgovornosti za štetu	335.054	115.986	0,35
Osiguranje kredita	142.444	102.877	0,72
Osiguranje jemstva	15.705	-1.058	0,00
Osiguranje finansijskih gubitaka	20.429	0	0,00
Osiguranje toškova pravne zaštite	8	0	0,00
Putno osiguranje	302.808	253.974	0,84
Druge vrste neživotnih osiguranja	3.010	420	0,14
UKUPNO	35.142.914	23.951.744	0,68

Rentabilnost imovine i vlastitih sredstava

Odnos neto rezultata i ukupne aktive (ROA-povrat na aktivu) je mjera prinosa na ukupnu aktivu u 2013. godini, ostvarenog angažovanjem sredstava u poslovima osiguranja, investiranja itd. Na dan 31. 12. 2013. godine sedam društava je zabilježilo pozitivne neto rezultate i prinose na imovinu i kapital. Posmatrano za sva društva u Crnoj Gori ostvaren je pozitivan neto rezultat i prinos na ukupnu aktivu od 1,91% (2012. – 1,45%). Rentabilnost imovine društava koja obaljavaju poslove životnih osiguranje na kraju 2013. godine je iznosila 1,35%, dok je rentabilnost imovine društava koja obavljaju poslove neživotnih osiguranja iznosila 2,15%. Crnogorska društva za osiguranje su ostvarila i pozitivan prinos na kapital od 7,07% (2012. – 5,64%), što je rezultat ostvarenog neto dobitka u sektoru osiguranja Crne Gore. Rentabilnost sopstvenog kapitala (kapital i rezerve) društava za životno osiguranje je iznosila 3,76%, dok je društava za neživotno osiguranje iznosila 9,18%.

Tabela 23. Pokazatelji rentabilnosti na dan 31. 12. 2013. godine

	Aktiva (€)	Kapital (€)	Neto dobitak/gubitak (€)	ROA	ROE
UKUPNO	156.240.554	42.261.520	2.989.198	1,91	7,07

8.4 LIKVIDNOST

Koeficijent likvidnosti na dan 31. 12. 2013. godine za osiguravajuća društva u Crnoj Gori je iznosio 4,66 što ukazuje na dovoljnost likvidnih sredstava za izmirenje kratkoročnih obaveza¹¹.

8.5 POKAZATELJ ŠTETA

Ažurnost u rješavanju šteta

Ukupan broj šteta za rješavanje u 2013. godini je porastao za 5,36% i iznosio je 33.651, dok je u 2012. godini iznosio 31.939. Osiguravajuća društva su u 2013. godini imala visok nivo ažurnosti, jer je od ukupnog broja šteta za rješavanje 90,05% riješeno.

Posmatrano prema grupama osiguranja, stepen ažurnosti u rješavanju šteta životnog osiguranja u 2013. godini je iznosio 88,05%. Što se tiče neživotnih osiguranja, stepen ažurnosti u rješavanju šteta u 2013. godini iznosio je 90,20%.

¹¹ Ovaj koeficijent je izračunat u skladu sa Pravilnikom o načinu utvrđivanja i praćenja likvidnosti društava za osiguranje („Sl.list CG“ br. 70/08, 87/09, 21/10).

Tabela 24. Ažurnost u rješavanju šteta po vrstama osiguranja na nivou tržišta na dan 31. 12. 2013. godine

Vrsta osiguranja	Broj riješenih šteta	Ukupan broj šteta za rješavanje	Stepen ažurnosti
Osiguranje od posljedica nezgode	11.162	11.759	94,92
Zdravstveno osiguranje	1.593	1.722	92,51
Osiguranje motornih vozila	3.488	3.796	91,89
Osiguranje šinskih vozila	2	3	66,67
Osiguranje vazduhoplova	1	2	50,00
Osiguranje plovnih objekata	10	10	100,00
Osiguranje robe u prevozu	123	132	93,18
Osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti	334	404	82,67
Ostala osiguranja imovine	1.743	2.026	86,03
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila	8.910	10.415	85,55
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe bazduhoplova	0	1	0,00
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata	26	29	89,66
Osiguranje od opšte odgovornosti za štetu	566	655	86,41
Osiguranje kredita	21	24	87,50
Osiguranje jemstva	1	1	100,00
Osiguranje finansijskih gubitaka	0	0	-
Osiguranje troškova pravne zaštite	0	0	-
Putno osiguranje	254	324	78,40
Druge vrste neživotnih osiguranja	4	4	100,00
Ukupno neživotna osiguranja	28.238	31.307	90,20
Osiguranje života	1.595	1.645	96,96
Rentno osiguranje	12	12	100,00
Dopunsko osiguranje	457	687	66,52
Druge vrste životnih osiguranja	0	0	-
Ukupno životna osiguranja	2.064	2.344	88,05
UKUPNO	30.302	33.651	90,05

Kvota šteta

Bruto kvota šteta neživotnih osiguranja se dobija kao odnos zbira iznosa bruto riješenih šteta i promjene rezervisanih šteta i iznosa mjerodavne premije osiguranja.

Posmatrano na nivou društava koja obavljaju poslove neživotnih osiguranja u Crnoj Gori na dan 31. 12. 2013. godine 44,40% (na kraju 2012. - 45,81%) mjerodavne premije se odnosilo na bruto izdatke za štete.

Tabela 25. **Bruto kvota šteta društava za neživotno osiguranje na dan 31. 12. 2013. godine**

	Bruto riješene štete	Promjena rezervisanih šteta	Mjerodavna premija	Bruto kvota šteta (%)
Neživotna osiguranja	26.397.776,01	-187.404,66	59.027.381,58	44,40

Neto kvota šteta neživotnih osiguranja se dobija kao odnos zbira iznosa bruto riješenih šteta umanjenih za iznos udjela reosiguravača u riješenim štetama i promjene rezervisanih šteta umanjenih za udio reosiguravača u rezervisanim štetama i neto mjerodavne premije (bruto fakturisana premija umanjena za premiju prenijetu u reosiguranje i korigovana za promjenu prenosne premije umanjene za udio reosiguravača). Ovaj pokazatelj na dan 31. 12. 2013. godine je iznosio 49,75%, odnosno 49,75% neto mjerodavne premije se odnosilo na neto izdatke za štete (nastale štete u posmatranom periodu).

Tabela 26. **Neto kvota šteta društava za neživotno osiguranje na dan 31. 12. 2013. godine**

	Neto riješene štete	Promjena neto rezervisanih šteta	Neto mjerodavna premija	Neto kvota šteta (%)
Neživotna osiguranja	24.532.274,06	-150.773,27	49.007.053,21	49,75

Kvota troškova

Kvota troškova se računa kao odnos zbira troškova sprovođenja osiguranja i ostalih troškova, doprinosa i rezervisanja koji proizilaze iz poslova osiguranja i mjerodavne premije osiguranja. Na kraju 2013. godine ovaj pokazatelj za neživotna osiguranja iznosio je 44,88% na bruto principu. Naime, troškovi sprovođenja osiguranja i ostali troškovi, doprinosi i rezervisanja čine 44,88% bruto mjerodavne premije na dan 31. 12. 2013. godine, što ukazuje na visoke izdatke društava za sprovođenje poslova osiguranja. Posmatrajući kvotu troškova neto od reosiguranja zaključuje se da se 51,05% neto zarađene premije na nivou svih društava koja obavljaju poslove osiguranje odnosi na troškove koji proizilaze iz poslova osiguranja.

Tabela 27. Učešće troškova sprovođenja osiguranja i ostalih operativnih troškova koji prozilaze iz poslova osiguranja u mjerodavnoj premiji na dan 31. 12. 2013. godine

	Troškovi sprovođenja osiguranje i ostali operativni troškovi	Mjerodavna premija	%
Bruto kvota troškova	26.493.926,87	59.027.381,58	44,88
Neto kvota troškova	25.016.559,87	49.007.053,21	51,05

Kombinovana kvota

Kombinovana kvota, kao zbir bruto kvote šteta i kvote troškova, pokazuje rezultat poslovanja prije uključivanja prihoda od ulaganja sredstava, odnosno dovoljnost premije za pokriće izdataka za štete i troškove koji prozilizaze iz poslova osiguranja. Na dan 31. 12. 2013. godine, posmatrano na bruto principu izdaci društava za životno osiguranje po osnovu nastalih šteta, troškova sprovođenja osiguranja i ostalih troškova, doprinosa i rezervisanja koji prozilizaze iz poslova osiguranja čine 89,29% mjerodavne premije.

Tabela 28. Kombinovana kvota na dan 31. 12. 2013. godine

	Bruto	Neto
Kvota šteta	44,40	49,75
Kvota troškova	44,88	51,05
Kombinovana kvota	89,29	100,80

IX UDRUŽENJE - NACIONALNI BIRO OSIGURAVAČA CRNE GORE

Udruženje - Nacionalni biro osiguravača je pravno lice, osnovano u cilju ostvarivanja zajedničkih interesa društava za osiguranje koja obavljaju poslove obaveznih osiguranja u saobraćaju u Crnoj Gori. Sva društva za osiguranje koja se bave navedenom vrstom poslova moraju biti članovi Udruženja.

Udruženje svoje poslove obavlja preko osnovnih organizacionih djelova, koja nemaju svojstvo pravnog lica:

1) Biroa zelene karte;

2) Garantnog fonda;

3) Informacionog centra.

Udruženjem upravljaju članovi, a organi upravljanja su Skupština, koju čini po jedan predstavnik svakog društva za osiguranje koje je član, i Izvršni direktor koji predstavlja i zastupa Udruženje.

9.1 Aktivnosti Udruženja - Nacionalnog biroa osiguravača Crne Gore u toku 2013. godine

U toku 2013. godine nastavljene su aktivnosti započete u 2012. godini koje se odnose na usklađivanje organizacije i poslovanja sa odredbama novog Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju i izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju, kao i na donošenje podzakonskih akata koji su neophodni za funkcionisanje Udruženja, i to:

- a) Predlog novog Statuta Udruženja;
- b) Pravilnik o likvidaciji šteta Garantnog fonda;
- c) Pravilnik o kriterijumima za utvrđivanje visine doprinosa Garantnom fondu;
- d) Predlog Uslova za osiguranje vlasnika odnosno korisnika motornih i priključnih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima na koji je Agencija za nadzor osiguranja dala saglasnost;
- e) Predlog Uslova i Tarife za obavezno osiguranje vlasnika odnosno korisnika plovnih objekata od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima sa tekstom predloga Uslova na koji je Agencija za nadzor osiguranja dala saglasnost;
- f) Predlog Uslova i Tarife za obavezno osiguranje vlasnika odnosno korisnika vazduhoplova od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima sa tekstom predloga Uslova na koji je Agencija za nadzor osiguranja dala saglasnost;
- g) Predlog Uslova i Tarife za osiguranje putnika u javnom saobraćaju od posljedica nesrećnog slučaja sa tekstom predloga Uslova na koji je Agencija za nadzor osiguranja dala saglasnost;
- h) Odluka o usvajanju izmjene i dopune Tarife AO u dijelu koji se odnosi na proviziju za obavljanje poslova za zastupanje i posredovanje u osiguranju na koju je Agencija za nadzor osiguranja dala saglasnost.

9.2 Obračun doprinosa Garantnog fonda u 2013. godini

Garantni fond u Udruženju ima poseban značaj, koji se ogleda u obezbjeđivanju plaćanja šteta prouzrokovanih upotrebom nepoznatih ili neosiguranih vozila, vazduhoplova, plovni objekata ili drugog prevoznog sredstva, kao i šteta koje pričinje ova prevozna sredstva ukoliko su bila osigurana kod društva za osiguranje kome je oduzeta dozvola za rad ili nad kojima je pokrenut postupak stečaja ili likvidacije. Za funkcionisanje Garantnog fonda društva za osiguranje, koja se bave poslovima obaveznog osiguranja, izdvajaju sredstva po osnovu prodatih polisa osiguranja. Sredstvima ovog fonda pokrivaju se i štete koje je pričinilo vozilo čija je upotreba bila pokrivena zelenom kartom ili graničnim osiguranjem, kao i troškovi vezani za obradu svih ovih šteta i troškovi poslovanja Garantnog fonda.

Udruženje je u 2013. godini raspolagalo sredstvima Garantnog fonda u iznosu od 1.943.777 eura. U toku 2013. godine Udruženje je isplatilo štete u iznosu od 941.569 eura, od čega je za štete u inostranstvu isplaćeno 97.461 eura, a za štete u zemlji 844.107 eura.

Udruženje je od ukupnog broja šteta za rješavanje u 2013. godini (557 šteta – od kojih je 220 šteta preneseno iz 2012., 298 šteta prijavljeno u 2013. godini, a reaktivirano je 39 štete), riješilo 374, od čega je 145 zahtjeva za isplatu štete odbijeno, a 229 štete je isplaćeno.

XII DRUŠTVA ZA OSIGURANJE U CRNOJ GORI

ATLAS LIFE AD

Adresa: Stanka Dragojevića 4, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 406 106

Fax: +382 20 406 156

e-mail: info@atlaslife.net

Web: www.atlaslife.me

Vrsta osiguranja: životno osiguranje

Broj zaposlenih: 11

DELTA GENERALI OSIGURANJE AD

Adresa: ul. Kralja Nikole 27a/VI, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 444 800

Fax: +382 20 444 810

e-mail: kontakt@deltagenerali.me

Web: www.deltagenerali.me

Vrste osiguranja: neživotno osiguranje

Broj zaposlenih: 76

GRAWE OSIGURANJE AD

Adresa: Bul. Ivana Crnojevića 62/1, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 210 790

Fax: +382 20 210 963

e-mail: maja.pavlicic@grawe.at

Web: www.grawe.me

Vrste osiguranja: životno osiguranje

Broj zaposlenih: 14

LOVĆEN OSIGURANJE AD

Adresa: ul. Slobode 13A, 81 000 Podgorica
Telefon: +382 20 404 400
Fax: +382 20 665 281
e-mail: info@lo.co.me
Web: www.lovcenosiguranje.co.me

Vrste osiguranja: neživotno osiguranje
Broj zaposlenih: 301

LOVĆEN ŽIVOTNA OSIGURANJA AD

Adresa: ul. Marka Miljanova 29/III, 81 000 Podgorica
Telefon: +382 20 231 882
Fax: +382 20 231 881
e-mail: info@lovcenzivot.me
Web: www.lovcenzivot.me

Vrste osiguranja: životno osiguranje
Broj zaposlenih: 13

MERKUR OSIGURANJE AD

Adresa: Bul. Džordža Vašingtona 2A, 81 000 Podgorica
Telefon: +382 20 205 465
Fax: +382 20 205 466
e-mail: info@merkurosiguranje.me
Web: www.merkurosiguranje.me

Vrste osiguranja: životno osiguranje
Broj zaposlenih: 9

SAVA MONTENEGRO AD

Adresa: Rimski trg 70, 81 000 Podgorica
Telefon: +382 20 234 036
Fax: +382 20 234 008
e-mail: info@sava.co.me
Web: www.sava.co.me

Vrste osiguranja: neživotno osiguranje
Broj zaposlenih: 152

SWISS OSIGURANJE AD

Adresa: Josipa Broza 23A, 81 000 Podgorica
Telefon: +382 20 657 300
Fax: +382 20 657 301
e-mail: sio@t-com.me
Web: www.swiss-osiguranje.com

Vrste osiguranja: neživotno osiguranje
Broj zaposlenih: 30

UNIQA NEŽIVOTNO OSIGURANJE AD

Adresa: Bul. Sv. Petra Cetinjskog 1a/4, 81 000 Podgorica
Telefon: +382 20 444 700
Fax: +382 20 244 340
e-mail: info@uniqa.co.me
Web: www.uniqa.co.me

Vrste osiguranja: neživotno osiguranje
Broj zaposlenih: 89

UNIQA ŽIVOTNO OSIGURANJE AD

Adresa: Bul. Sv. Petra Cetinjskog 1a/4, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 444 700

Fax: +382 20 244 340

e-mail: info@uniqa.co.me

Web: www.uniqa.co.me

Vrste osiguranja: životno osiguranje

Broj zaposlenih: 34